

JANIS ŠIRMANIS

Kriksis

R. Loze.

W. Meissner

4/7.1 R

L ⁹ / 2056

dubl. L / 7

7810p

JĀNIS ŠIRMANIS

KRIKSIS

PASAKA

ILLUSTRĒJIS ERNESTS ĀBELE

K. RAITA APGĀDS
1 9 4 7

122

LATVIJAS VALSTIS
BIBLIOTEKA

21

12692

0306102332J

BUĢA VIETNIEKS

Strautnieku mājas atrodas liela meža malā. Mājas ļaudis par šo mežu sreizēm priecājas, reizēm rāda bēdīgas sejas.

Kā lai nepriecājas, ja mežā var dabūt sēnes, ogas, riekstus, malku un, ja vajaga, arī smalkus bērza žaģarus. Nav nekur tālu jāiet...

Bet mežā dzīvo vilks Vāvulis un lapsa Oškere. Reizēm Strautniekiem pazūd jēri, reizēm cāļi. Un tad saimniece ar īgnumu skatās uz meža pusi.

Kādā tumšā naktī no sētas pazūd suns Buģis.

„Vilks pievācis,“ saimnieks nopūšas, „ar steigu jāmeklē jauns suns. Māju nevar atstāt bez sarga. Gaņam arī drīz palīga vajadzēs.“

Saimnieks sajūdz zirgu un aizbrauc.

Kad pievakarē rati atkal ierīpo pagalmā, saimniekam blakus sēž raibs suns-Kriksis.

Kriksis ir vēl kucēns. Ganos viņš nav gājis, māju sargāt neprot. Bet Kriksis prot veikli skriet, skaļi riet, labi kūleņot un rotaļāties. Vismīļākās rotaļas tam ir skriešanas sacensības un slēpšanās.

Kad Kriksis izkāpj no ratiem, tas tūlīt steidzās meklēt kādu, ar ko varētu iepazīties un patīkami pakavēt laiku.

Pie pagraba durvīm sēž pelēks kaķis.

„Jāparauga, vai šis ir tikpat iedomīgs kā mūsu Incis“, Kriksis nodomā. Kaķis platām acīm apskata nācēju. No nelaiņnās sejas var manīt, ka Kriksa apciemojums tam ļoti nepatīk.

Kriksis par to nēbēdā. Nāk droši un draudzīgi uzsauc:

„Sveiks, Pelēci! Es nu dzīvošu pie tevis... Vismaz tūvu kaimiņos... Še ķepa!“

„Bū...“ kaķis dusmīgi nosprauslojas, „es neesmu Pelēcis, to tu iegaumē! Esmu runcis Lūris! Manā zināšanā ir klēts un pagrabs. Tur tu nerādies! Un... vispār... nenāc manā tuvumā.“

„Cik tu neviessmīlīgs!“ Kriksis brīnās. „Es tev nekā ļauna nedaru, bet tu šķaudies, šņāc un vīsti dūres“.

„Man tā patīk,“ Lūris strupī atcērt.

„To es redzu, bet nav gan glīti, ja tā sagaida ciemiņu.“

„Nemāci mani! Esmu r-runcis Lūris! Pats zinu, kas man pieklājas, kas ne. Man nav jāuzsmaida katram pasaules gājējam. Ej savu ceļu!“ runcis nikni uzsauc.

Bet Kriksis pat nedomā par iešanu.

„Tu runā, ko pats nezini,“ viņš jautri iesmejas. „Neesmu nekāds klaidonis, bet gan šis mājas jaunais suns Kriksis. Ja patīk, iegaumē to, ja nepatīk, tad dari, kā zini. Tagad man gribas ar tevi drusku parotaļāties. Ratos man bija jāsež mierīgi. Kājas gluži notirpušas. Nu vajadzētu ielocīt... Sāksim! Tu bēdz, es ķeršu!“ Kriksis laipni aicina un paiet paris soļu uz runča pusi.

Šādu rīcību Lūris negrib paciest.

„Še tev, še tev!“ viņš šņāc un iecērt Kriksim divas plaukas. Kriksis neuztraucas, nēbēg, tikai pakāpjjas drusku atpakaļ.

„Tu esi labi ievingrinājies cilāt ķepu“, viņš uzslavē Lūri. „Kādreiz vajadzēs ar tevi paspēkoties. Tagad iešu pameklēt kādu laipnāku kaimiņu. Vai suņa jūsu mājā nav?“

„Meklē pats, tad redzēsi,“ Lūris nopurd un pa durvju spraugu ielien pagrabā.

„Tas ir vēl lielīgāks par mūsu Inci,“ Kriksis nopūšas un ar ķepu tausta saskrāpēto vaigu.

KRIKSIS TURPINA IEPAZĪŠANOS

No pagraba Kriksis dodas uz diķa malu pie pilēm.

„Ai, ai! Kas tie par putniem?“ viņš brīnās.

„Mūsu mājā tādu nebija.“

Pīles mūk uz diķi.

„Atpakaļ, atpakaļ!“ Kriksis māj ar ķepu. „Manis dēļ jums nav jāskrien ūdenī... Es tik gribēju iepazīties!“

Kriksis to pasaka ļoti skaidri. Protams, pīles arī dzird, tomēr viņas arvien vairāk peld uz diķa vidū.

„Mēs negribam tevi pazīt!“ liela balta pīle beidzot paskaidro.

„Suņi mums nekad nav patikuši. Arī tevi negribam redzēt... Ej projām! Ej uz istabu, uz dārzu, uz mežu, tikai nenāc pie diķa.“

Kriksis brītiņu pastāv diķa malā un klusi apskata bailīgos putnus.

„Hm... tā tad tādas ir pīles! Nu-ūdenī jums pakaļ neskriešu! Gan mēs kādreiz satiksimies uz sausas zemes,“ viņš nosaka un nāk atpakaļ uz pagalmu.

Pie akas stāv gailis Gāgāns un uztraukti stāsta vistām.

„Mūsu mājā atkal ir jauns suns. Tur viņš nāk! Nevajaga izrādīt bailes. Ja viņš to manīs, kļūs tūlīt iedomīgs. Knāb, ja vajaga un ja var! Sit ar spārnu... Bet ja nevar — bēdz! Tā ir vislielākā gudriba, ko es zinu...“

„Kā mēs to varēsim?“

„Kā mēs to darīsim?“

„Vai nebūtu drošāk, ja mēs bēgtu?“ vistas kladzina.

„Nu vairs nevar! Viņš ir klāt... Tagad tik knābt!“ Gāgāns drošina. Kriksis dzird gaiļa runu. Dodas tieši pie tā.

„Parādi, cik tu stipri vari iesist!“ viņš sniedz savu ķepu.

„Ko — ko? Ko tu teici?“ Gāgānam mazliet aizraujas elpa.

„Gribu zināt, cik tu esi stiprs...“

„Ko? Ko! Tu domā par kaušanos? Tiš, vistas, projām! Lai man paliek brīva vieta, lai es varu sadot šim svešiniekam...“

„Gaili, nelielies! Pats labi zini, ka man nekā padarīt nevari,“ Kriksis vaļširdīgi aizrāda.

Gāgāns drusku apjūk.

„Ko, ko nu es... Rādu vistām vīra dūšu...“

„Tad ir labi,“ Kriksis priecājas, „arī man netiek plūkties. Labāk pa draugam. Pasaki man, kur te varētu sastapt kādu suni, pēc tam es tevi netraucēšu.“

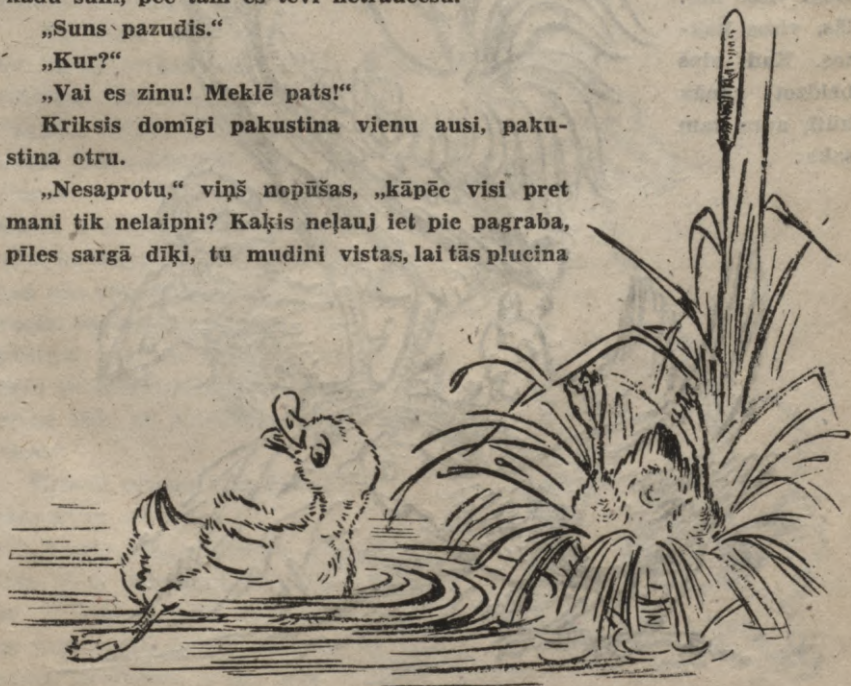
„Suns pazudis.“

„Kur?“

„Vai es zinu! Meklē pats!“

Kriksis domīgi pakustina vienu ausi, pakustina otru.

„Nesaprotu,“ viņš nopūšas, „kāpēc visi pret mani tik nelaipni? Kaķis neļauj iet pie pagraba, pīles sargā dīķi, tu mudīni vistas, lai tās plucina

manu kažociņu. Manā agrākā dzīves vietā tā nebija. Varēju sarunāties ar katru, kas gadijās ceļā.“

„Nav mana darišana,“ Gāgāns vienaldzīgi atbild. „Par supiem es neesmu labās domās. Buģis solīja lapsu nelaist kūtī, bet kas man no tāda solījuma tika? Nekas! Pat vēl mazāk kā nekas... Pagājušā nedēļā lapsa aiznesa manu vismelnāko vistiņu.“

„Ko Buģis par to saka?“

„Vai es zinu!“

„Kur viņš ir?“

„Laikam paslēpies. Nedrīkst man rādīties...“

Kriksis klausās, klausās un tad pagriežas uz iešanu.

„Ja viņš kaut kur noslēpies, tad es to katrā ziņā atradīšu!“ Kriksis meklē Buģi visās malās, visos kaktos. Kad viņš beidzot nonāk kūtī, auns tam saka:

„Nemeklē Buģi! To aizrāva vilks Vāvulis. Esi tu uzmanīgāks! Neej uz meža pusi. Es arī mežā neēju, kaut gan man ir labi ieroči...”

„Kas tie tev par ieročiem?” Kriksis brīnās.

„Ragi! Bē-ē, kucēniņ! Kas man par ragiem! Cieti kā dzelzs... Un badīties es protu ļoti labi, tomēr ar vilku tikties negribu. To tev derētu iegaumēt, jo tev pat ragu nav.”

„Es vilka nebaidos!”

„Tas tāpēc, ka tu viņa vēl nepazīsti.”

„To mēs redzēsim! Pasaki, kur es varu vilku sastapt?”

„Mežā! Bet viens gan neej...”

„Nāc līdz!” Kriksis aicina. „Tev ir ragi. Tu proti badīties... Mēs būsim pilnīgā drošībā!”

„Ko tu runā! Es lai tišām ietu vilku kārdināt? Nē, nē! Negribu kļūt smieklīgs...”

„Tad es eju viens,” Kriksis droši paziņo.

Bez kavēšanās viņš rikšo taisnā ceļā uz mežu. Bet nepaspēj suņuks nekur tālu aizskriet, jo atskan saimnieka balss: „Kriksi, kur tu?”

„Kriksis pamāj ar galvu uz mež pusi.”

Nu saimnieks saprot Krikša nodomu.

„Uz mežu nav brīv iet. Tu vēl esi par jaunu. Kādreiz aiziesim abi. Tagad dzīvo mierīgi mājās. Ja neklausīsi, es piesiešu tevi. Skaties, pie supa mājas ir krietna važa. Iegaumē visu, ko nupat tev teicu! Un tagad nāc vakariņās. Pēc tam tu varēsi savā mājīnā drusku atpūsties. Tik nu nedomā par lielu gulēšanu! Naktī tev jāuzmana sēta, lai neienāk nelūgti viesi.”

Kriksis uzmanīgi noklausās saimnieka vārdos.

„Viegls mans dienests nebūs. N-u, gan kaut kā iztikšu...” viņš nodomā un steidzas vakariņost, jo pēc tālā ceļojuma, izsalkums ir ļoti liels.

JAUNAIS MĀJAS SARGS

Pēc labi ieturētām vakariņām Kriksis iet apskatīt savu jauno dzīvokli. „Nekas — glīta mājiņa! Te suns var dzīvot... Un labi izgulēties,” viņš gaŗi nožāvājas. „Kādu britiņu nosnaukušos. Pēc tam būs jāsāk domāt par mājas sargāšanu...”

Kriksis noguļ vienu britiņu, otru, trešu. —

Ap pusnakti ezis Kamols iet gaŗām Krikša mājai. Apstājas un klausās: „Kas tur tik ņtipri krāc. Viss mājas jumts dreb... Būs jāapskatās.” Kamols iečāpo mājiņā.

„Tā kā būtu Bugis, tā kā nebūtu, viņš vēro gulētāju. „Nē, nav vis, Bugis bija pelēks. Šis, kā liekas, ir raibs. Tā tad svešinieks! Bēt guļ tik droši kā cālis zem mātes spārna.. Hei, krācēj, vai nebūtu laiks celties?”

„M...r...n... Kas te mani traucē?”

„Eziš Kamols.”

„Ak ezis Kamols!” Kriksis pagriežas uz otriem sāniem. „Patīkami iepazīties. Mani sauc par Kriksi. Esmu šis mājas jaunais suns. Vaļsirdīgi runānot... jāsaka, ka tu mani uzmodināji... nelai—kā—ā,” viņš, miegu gaiņādam, ņurd.

„Tā—ā?” Kamols brīnās. „Vai tev saimnieks nelika sargāt māju?”

„Lika.”

„Un tu vēl runā par modināšanu nelaikā! Pricējies, ka es neļāvu tev aizgulēties.”

„Viss būtu labi,” Kriksis nopūšas, „tik tu varēji nākt

piecas minūtes vēlāk. Es nupat dabūju desas likumu. Bet tu iztraucēji. Zēl! Pat nogaršot nepaspēju... A—ū! Tas bija patikams sapnis. Un tu pats labi zini, ka patikami sapņi gadaš tik reti...“

„Ak tu, muļķa kucēn!“ Kamols smejas. „Ja tu vienmēr te tā gulēsi un sapņosi, tad vilks tevi aizraus uz mežu... Pūce stāsta, ka tā esot noticis ar mūsu veco suni Buģi.“

„Tu laikam gribi teikt, lai es uzmanos?“

„Tā ir.“

„Bet es nezinu, ko lai daru... Neesmu iemācījies baidīties... Vai tu būsi tik laipns un iemācīsi?“

„Tūliņ?“ ezis mirkšķina acis.

„Protams. Ko vēl kavēties!“

„Hm... Kā to lai izdaru? Ļauj man drusku apdomāties.“

Kamols domā, domā, beidzot atzīstas:

„Nevaru tev pakalpot.“

„Vai tu arī neproti baidīties?“

„Protu... Bet... nemāku mācīt. Bailes ir bailes. Saproti?“

„Nē!“

„Tas ir tā: ja es nespēju tam, kas man uzbrūk, pretim turēties turēties, tad es bēgu. Bet ja es bēgu, tad jau ir nelāga sajūta. Un ja nekur

nevar aizbēgt, tad esmu nobijies. Tu taču zini, ka nobīšanās ceļas no bailēm?”

„Nezinu vis. Lūdzu stāsti to visu īsāk un skaidrāk!”

„Vairāk man nav ko teist. Ej pie pūces Tūtas. Viņa sēž lielajā liepā.”

Kriksis aiziet pie pūces Tūtas. Veikli izstāsta savu stāstāmo.

„Esmu Kriksis. Man jāsargā sēta, pagalmi un ēkas. Neprotu sargāt un, pats galvenais, nemāku baidīties. Vai tu būsi tik laipna un pamācīsi?”

„Māju sargāt vai baidīties?”

„Abus!”

„U—ū! Palēnām, draudzīgi! Divas lietas reizē neviens nevar darīt To pati esmu piedzīvojuši.”

„Nu tad sāksim ar bailēm!” Kriksis mudina.

„Nē! Labāk sāksim ar sarga pienākumiem. Daudz man nebūs tev ko skaidrot. To pašu mazumiņu iegaumē labi. Atkārtot neatkārtot. Man nav daudz laika. Jāmeklē vakariņas, jāpasteidzas...” Tūta pacilā spārnus.

„Pagaidi! Tu man solīji kaut to teikt par sargāšanu,” Kriksis aizrāda. „Ak jā! Gandrīz piemirsu... Tā ir pavisam vienkārša lieta. Naktī nelaid neviena sētā. Nelaid vilku, nelaid lapsu, nelaid svešu cilvēku. Tas ir viss.”

„Un ko lai daru ar bailēm?” Kriksis neatlaižas.

Tūta nokāpj no liepas galotnes uz pazari, pamatīgi apskata Kriksi un jautā:

„Cik tu esi vecs?”

„Pusgadu.”

„Ar to pietiek. Skriet proti?”

„Protu.”

„Labi. Vai spēka netrūkst?”

„Tas vēl nav gadījies.”

„Ļoti labi. Vai acis spodras un ausis modras?”

„Es reizēm kaujos ar miegu... Citādi viss kārtībā.”

„Nu tad,” Tūta uzsver katru vārdu, „par bai—lēm ne—ru—nā—sim. Iztec bez tām! Lai baidās vārguļi un nikuļi. Un tagad saki man paldies. Ja es gribētu lielīties, tad es sacītu, ka šis padoms bija nepārspējami labs. Bet to es tev neesmu teikuši. Ar labu nakti!”

„Visu labu tev arī! Pateicos par laipnību. Darišu tā, kā tu mācīji,” Kriksis priecīgi nosaka. „Nelaidīšu sētā svešiniekus un bailes...”

APSVEICĒJI

○ trā ritā zvirbulis Čauksts pieskrien pie vistu bara:

„Vai brokastis jau paēstas?“ viņš aizelsies apjautājas.

„Kur nu tik ātri! Saimniece pie mums vēl nav bijusi,“ Gāgāns atbild diezgan nelaiņni.

„Nu tad ielūdz mani brokastīs!“

„Brokastīs? Tevi? Kadēļ lai to daru?“ Gāgāns piemiedz vienu aci.

„Es tev varu pastāstīt labas ziņas... Ļoti patīkamas ziņas,“ Čauksts steigšus piemetina.

„Labi. Apsolu brokastīs!“

Zvirbulis paskatās apkārt, vai vistas viņu pietiekami labi uzklausa un tad iesāk:

„Mūsu mājā ir jauns suns Kriksis...“

„To mēs zinām, to mēs zinām!“ vistas kladzina. „Mēs pašas redzējām! Gailis arī redzēja. Tas vairs nav nekas jauns!“

„Bet kāds suns? Es...“

„Raibs! Arī to mēs zinām,“ Vistas neļauj Čaukstam pabeigt teikumu.

„Nekliedziet!“ Čauksts uzlec uz sētas. „Es nerunāju par suņa krāsu. Stāstīšu jums to...“

„Zinām, zinām! Ej projām! Brokastis mēs tev nedosim,“ vistas pārkliedz Čauksta sīko balstiņu.

Kad vistas mazliet aprimušas, Čauksts vēlreiz pūlas tikt pie runāšanas:

„Klusu! Kad es pateikšu to, ko zinu, tad jūs nevien šodien, bet katru rītu mani pacienāsīt ar miežu graudiem un citiem gardumiem...“

Vistas saskrien zvirbulim apkārt.

„Ko—ā, ko tu vēl gribi teikt?“

Es pagājušā naktī dzirdēju pūces Tūtas un Krikša sarunu. Kriksis prasīja, lai Tūta šim iemācot baidīties...“

„Vai tas var būt?“ vistas aiz brīnumlem izstiepj kaklus.

„Pilnīgi droša ziņa! Ja cits stāstītu, es neticētu. Tā kā es pats stāstu, tad tas nozīmē, ka es ticu. Un jums arī nevajaga šaubīties.“

„Kā lai nešaubos,“ Gāgāns nopūšas, „ja suni nespēj lapsu atvairīt. Buģis soliņa, bet...“

„Nerunā par Buģi. To pieveicis vilks Vāvulis. Un tas, protams, notika tāpēc, ka Buģis baidījās. Kriksis ir pavisam citāds suns. Pūce Tūta tam ieteica baidīšanos nemācīties.“

„Ko Kriksis?“

„Ko viņš?“

„Ko atbildēja?“ vistas ziņkārīgi prašņā.

„Kriksis soliņa iztikt bez baiļošanās, jo esot jauns un strips.“

Vistām patik zvirbuļa Čauksta jaunā ziņa:

„Kas nu par bēdu!“

„Ko nu vairs raudāt!“

„Nu lapsa Ošķere lai sargā savu kuplo asti!“ tās priecīgi kladzina cita caur citu.

Beidzot nenociešas arī gailis Gāgāns.

„Ki—ke—ri—gū—ū!“ viņš sasit spārnus. „Drošu suni mums sen vajadzēja. Iesim pie Krikša! Vakar man ar viņu iznāca tāda... nelāga iepazīšanās.“

„Jā, jā! Tu biji drusku vieglprātīgs... Par kaušanos vien, par knāšanu tik runāji,“ Čauksts apliecina gaiļa lielo kļūdišanos.

„Kas to varēja paredzēt, ka Kriksis būs tik ievērojams suns,“ Gāgāns taisnojas. „Šodien jāmēģina sadraudzēties.“

Vistas, skaji kladzinādamas, apstāj Gāgānu:

„Pa draugam!“

„Pa draugam!“

„Tas man patik!“

„Man arī!“

„Man arī!“

„Bet kā tu sadraudzēšanos izdarīsi?“

„Ko-a? Ko?“

„Kā, kā, kā?“

Gāgāns savicina spārnus, izceļ krutiņš un bargi uzkliež:

„Mierā, vistas, mierā! Nemaisieties gaiļa darīšanās. Gan es pats zināšu... Teikšu, ka vakar jokoju... Jā! Bet tagad nu uzpošieties! Iesim visi!“

Vistas steigā sakārto savus tērpus, jo ciemošanās pie Krikšā tām šodien īsti pa prātam.

„Iesim!“

„Iesim parunāties!“

„Piles arī pasauksim līdz. Tad iznāks lielāks tracis...“ vistas jūsmo.

Piles savu prieku gan neizrāda skaļi. Tās tūliņ metas diķi, kuleņo un mazgājas, lai būtu tīras un vistas ar gaiļi Gāgānu priekšgalā soļo uz Kriksa māju.

Kriksis pēc nemierīgi pavadītas nakts guļ saldā miegā.

Pie durvim pienāk Gāgāns un dzied savu visskaistāka dziesmu. Vistas staipa kaklus un ar neslēptu interesi apskata savu sargu. Piles, sastājušās pūlītī, pūlas pierunāt piļu tēvaini Pēku, lai arī tas reiz saņemoties un apsveicot Kriksi ar vienu īstu piļu dziesmu.

Pēka par dziedāšanu negrib ne dzirdēt.

„Kaut arī šī diena ir ļoti ievērojama, tomēr dziedāt nevaru. Jūs taču zināt, ka man nav dziedāmās balss...“

„Tu varēji sameklēt! Laika tev diezgan...“ pīles neatlaižas.

Pīļu tēvs Pēka nostājas blakus gailim Gāgānam un skaji uzsauc:

„Vai es neesmu meklējis? Visādi pūlējos. Gāgāns arī palīdzēja... Nekas neiznāca... Pīles nav dziedātājas, to nu es skaidri zinu. Tagad vairs netraucējiet mani, lai nesajūk domas. Es taisos runāt!“

„Pē-pē-pēdējais laiks celties, Kriksša kungs! Mēs nācām... un atnācām... Vistas saka un es saku pē-pē-pē...“

„Nestomies, runā droši tālāk!“ vecā pīle piebiksta Pēkam. Bet pīļu tēvs nemierīgi skatās apkārt un beidzot klusi nosaka:

„Kuš! Man sajuka sakāmais...“

„Novēli labu rītu!“ vecā pīle pamāca.

Pēka dziļi ievēl elpu:

„Pē-pē-pē,“ viņš nopūšas un pilnā balsī sauc:

„Kriksi, nāc pie mums un... saki labrīt!“

Gāgāns redz drauga apjukumu, pūlas izpalīdzēt:

„Sveiks, Kriksi!“ viņš uzsauc. „Man gribas ar tevi satīkties und drusku iedraudzēties. Tu nebaidies no manis. Vakar gan es izskatījos dusmīgs, bet tas bija tikai tāds gaiļa joks. Tu saproti katrs taču joko... Šodien esmu citāds. Dziedāt vien gribas: kikerīgū, ki-ke-ri-gū-ū-ū, a, a...“

Kriksis, drusku nomiegoties, iznāk pie pilēm un vistām.

„Pateicos par modināšanu! Sen vajadzēja būt kājās. Nu mani draugi un kaimiņi domās, ka esmu liels slinķis un gulētājs. Tā tas patiesībā nav. Es pagājušā naktī mācījos sētu sargāt...“

„Vai baidīties iemācīties?“ zvirbulis Čauksts šķelmīgi apjautājas.

Kriksis smaida:

„Nē,“ viņš saka, „pūce Tūta man teica, ka bez tā varēšot iztikt!“

„Varēs, varēs!“ vistas un pīles kori apliecina. To viņas dara ļoti skaji, lai parādītu Kriksim vislielāko uzticību.

Arī Zvirbulis Čauksts nepaliek klusu. Viņš pakāpjas uz Kriksša mājas jumta un, krūtis stalti izslējis, saka:

„Gāgān, viss ir tā, kā es šorīt teicu! Ja kāds nebaidās, tad tas ir drošs un, ja tas ir drošs, tad nav ko būties... Ejam brokastis!“

„Pē-pē-pēdējais laiks!“ pīļu tēvs Pēka piebalso, jo viņš ieraudzījis pie klēts durvīm saimnieci ar sietiņu rokās.

Īsu mirkli Kriksis paliek viens. Viņš nopurina savu saburzīto kažociņu un klusi dudina:

„Brīnumi, brīnumi! Putni šonakt pilnīgi pārvērtušies. Vakar bija nelaipni, šodien sirsniņi draugi. Šinī mājā būs raiba dzīvošana...“

KRIKSIS KAVĒ SEV LAIKU

Pāris nedēļas Kriksis dzīvo pilnīgā mierā. Naktīs neviens to netraucē. Dienas paiet bezdarbībā.

Kriksis ciemojas pie vistām, pie pīlēm, pie vecā runča Lūŗa. Un tad sāk atkal no sākuma. Visilgāk viņš kavējas pie pīļu diķa. Pīļu tēvs Pēka māca jaunākajām pīlēm nirt zem ūdens:

„Augšā, lejā! Augšā, lejā! Galvu ūdenī, asti gaisā!”

Baltai pīlei sajūk pīļu tēva norādījumi. Kad jābāž galva ūdenī, tā lemērc asti.

Pēka sākumā dusmojas, vēlāk smejas:

„Skaties, Kriksi, cik ātri pīle aizmirst peldēšanas mākslu! Pagājušā vasarā šī pīlīte bija ļoti veikla. Tad mēs darijām tā!” pīļu tēvs parāda savus peldēšanas paņēmienus. „Tu taču arī proti peldēt?”

„Protu.”

„Tad nāc pie mums! Sarīkosim peldēšanas saciksti.”

„Labi! Peldēsim!” Kriksis ielec diķī tik sparīgi, ka viss ūdens savilņojas. Pīles sabijušās mūk katra uz savu pusi un mēģina ātrast paslēptuvi. Kriksis izkāpj otrā krastā, nopurina ūdeni un skatās atpakaļ.

„Tā nebija norunāts,” viņš uzsauc pīlēm. „Arī jums vajadzēja peldēt uz šejieni. Nu izrādās, ka esmu sacenties pats ar sevi.”

„Mēs nobijāmies... Tu ielēci ūdenī — plaukš! Troksnis mūs vienmēr uztrauc,” pīles taisnojas.

„Peldēsim vēlreiz!” pīļu tēvs Pēka aicina.

„Vairāk es negribu. Ūdens vēl stipri vēss, laiks vējains...”

„Līdīsim zem ūdens! Tur nav vēja.”

„To es neprotu.”

„Es pamācīšu,” Pēka apsola. „Skaties!”

„Redzu,” Kriksis nošķaudās, „bet ar redzēšanu vien nepietiek.”

„Pamēģini!” Pēka pūlas Kriksi pierunāt.

Labāk ne. Es nezīnu, kā tāds mēģinājums var beigties...”

„Vai tu baidies?”

„Nav dzirdēts, ka kāds to būtu par mani teicis.”

„Pierādi...”

„Tu esi pārāk neticīgs. Man tevis dēļ vajadzēs otrreiz samēroēt kažociņu. Viens, divi, trīs... hau!“ Kriksis pazūd zem ūdens.

Tūlīņ seko arī Pēka.

Pēc minūtes Kriksis vajadzētu parādīties virs ūdens, bet tas nenotiek. Pēka viens pats riņķo diķa vidū. Pīles uztraucas:

„Pēka, meklē Kriksi! Tu viņu pierunāji list zem ūdens, tev jāgādā, lai viņš tiek atpakaļ uz sausas zemes,“ sauc viena.

„Meklē bez kavēšanās! Suns nav pīle. Un tik ilgu laiku zem ūdens pat pīle neizturētu,“ sauc otra.

Pārējās pīles runā visas reizē, tāpēc Pēka uz tām vairs neklausās.

„Nesaprotu“, viņš brīnās, „kur gan Kriksis varēja pazust! Diķis nav dziļš, tā dibenu var redzēt skaidri un gaiši. Bet Kriksa tur nav. Kas domā, ka es mānos, lai nāk pārlicināties.“

Nu viss pīļu bars riņķo diķī, staipa kaklus, groza galvas, bet Kriksa ieraudzīt kā nevar, tā nevar.

Baltā pīle aizpeld pie Pēkas un, galvu mazliet piešķiebusi, prasa:

„Lielais gudriniek, ko tu tagad teiksi?“

„Es teikšu, ka dažreiz pārāk liela drosme nāk par ļaunu... Kriksis būs izskrējis diķa dibenam cauri...“

„Un tad?“

„Kas tad notiek?“

„Kur paliek?“ jaunākās pīlītes kļūst ziņkārīgas.

Pēkam šie jautājumi nepatīk. Bet kad nu pīles neatstājas, beidzot atzīstas:

„Man ir gudra galva, to zina visi, kas kaut ko no gudrības saprot. Bet tā kā es nezinu, kas ir aiz diķa dibena, tad tas nozīmē, ka tur nekā nav...“

„Pēka ir gan saprātīgs tēvainis,“ raibā pīle iečukst ausī savai kaimiņienei, „runā tik gudri, ka ne pats, ne mēs ko varam saprast! Klausies nu...“ tālāk raibā pīle nespēj parunāt, jo Pēka paceļ spārnus un sauc:

„Pē, pē, pē — dē — jais laiks pazust! Es dzirdu soļus. Ka tik nav lapsa Ošķere!“

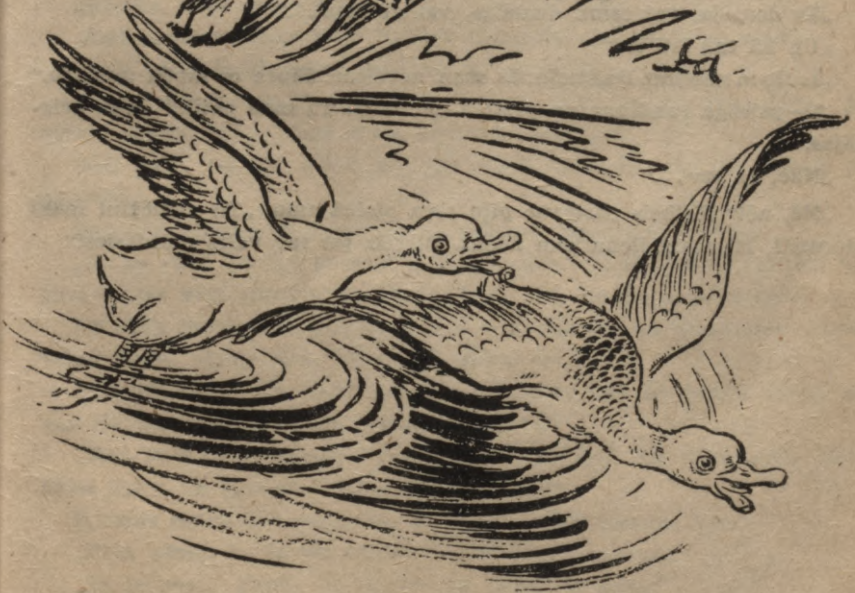
Viss pīļu bars mūk. Un vēl jo ātrāk cilājas kājas, kad sadzird troksni — dip, dip, dip! — un drusku aizsmakusi balss sauc:

„Pālieciet tepat, pālieciet... Es mazliet aizkavējos, bet tūlīņ būšu pie jums!“

Nē, pīles negrib gaidīt to, kas solās nākt. Atpakāļ neskatīdamās, tās skrien uz kūts pusi.

Dip—dip—dap, dip—dip—dap— čab soļi arvien tuvāk un tuvāk.

„Pē—pē—dējā stunda klāt!“ kliedz Pēka. „Kaut nu pie mums vēl būtu Kriksis! Tas varētu paglābt...“

„Es esmu te!“ Kriksis iedrāžas sabiedēto piļu barā. „Nupat jums saucu, lai nebēgat, bet jūs tikai: pē—pē un projām bez apdomāšanās.“

Nu pīles redz, ka velti bēgušas, velti baidījušās. Aiz uztraukuma tās nevar ne vārda izteikt. Vienīgi vecais Pēka grozās starp pīlēm un sajūsmā skaita:

„Prieks, prieks, prieks! Kur tu, Kriksi, biji? Kā tu nāci, kā tu atkal te gadījies?“

„E — par to nerunāsim,“ Kriksis šķaudās. „Kā lēcu, tā ar galvu dūnās iekšā līdz pleciem. Pats nezinu, kā izkūlos krastā.“

„Tu biji krastā!“

„Tur mes tevi neredzējām!“

„Mēs domājām, ka tu esi izskrējis dīķa dibenam cauri un iekritis tur, kur nav nekā...“ pīles vaļširdīgi izstāsta.

Vaļširdīgs ir arī Kriksis.

„Es paslēpos kārklu krūmā,“ viņš smejas, „jo tādā izskatā negribēju jums rādīties. Vispirms iztīrīju dūņas no acīm un deguna, izpurināju kažociņu, pēc tam... saulīfē drusku sasildījos...“

Vai tu esi uz mani dusmīgs?“ Pēka noprasa īsi un skaidri.

Kriksis brīdi klusē.

„Ko tu domā?“ Pēka kļūst nemierīgs.

„Es domāju, vai esmu dusmīgs, vai neesmu...“

„Un kā tad isti ir?“

„Laikam neesmu. Dusmošanās man neveicas. Tāpēc es labāk nesākšu.“

„P—prātīga runāšana un prātīga darišana. Tā man patīk!“ Pēka priecājas.

„Nāc, es tev...“

„Nē, nē!“ Kriksis pārtrauc piļu tēva aicinājumu. „Tu nemēģini mani pierunāt, lai atkal lienu zem ūdens. Otrreiz tas tev vairs neizdosies!“

RUNCIS UZ JUMTA

Runcis Lūris sēž dārza sētas staba galā. Kaut gan vakars vēls, pagalmā tomēr gaišs, jo mēness rāda spožu apaļu seju. Runcis bez steigas pārdomā savas rītdienas gaitas.

Tai pašā laikā Kriksis uzsāk naktssarga pienākumus.

Ieraudzījis Lūri, viņš apstājas.

„Nu — kaimiņ, ko sēdi stabā? Nāc pastaigāties!“

„Kādēļ staigāt, ja varu sēdēt... Bez tam — esmu nodomājis drīzi iet gulēt,“ Lūris mazliet lepnī paziņo.

Kriksis gan nedomā Lūri pierunāt, tomēr vēl piebilst:

„Gulēšanai laika diezgan. Tik jaukā vakarā ir taču patīkami drusku paklajņot.“

„Klajņo, man nav žēl!“

„Guli, man arī nav žēl!“ Kriksis labsirdīgi pasmejas un aiziet.

Lūris kādu brīdi paliek savā vietā.

„Vakars jauks gan,“ viņš klusi dudina, „bet vai nu man tādēļ, jāskrien sunīm līdz... Pats protu sev laiku pakavēt...“

Asti gaisā izslējis, Lūris soļo pa žoga virsu, līdz kamēr nonāk pie pagraba.

Pagraba jumtiņš mēness gaismā izskatās neparasti spīdīgs.

„Te es varu drusku pasēdēt, paspoguļoties... Lai Kriksis skraida apkārt — tas viņa pienākums. Esmu brīvs vīrs un daru, ko gribu.“

No žoga runcis nolēc uz jumta un — paliek tur kā pienaglots. Atrauj vienu ķepu, pielīp otra, atrauj to, pielīp trešā.

Sākumā Lūris bez liela uztraukuma pūlas tikt no jumta zemē, bet kad nu tas neizdodas, sāk nemierīgi ņurdēt:

„Kas te par brīnumiem? Nekad nav dzirdēts, ka mēnesnīcā jumts kļūst lipīgs un spīdīgs... Kā lai tieku nost?“

Kurmis Samtainis, nākdams no darba mājā, ierauga Lūri.

„Peļu ķēniņ, ko tu tur bubini?“ viņš jautri uzsauc.

„Es brīnos... Panāc tuvāk, tad tu darīsi to pašu.“

Samtainis palien pagraba paspārnē.

„Esmu zem jumta pie pagraba sienas! Par ko lai es tagad brīnos“
viņš prasa runcim.

„To es nezinu. Nepatikšanas ir te augšā...“

„Tādā gadījumā man jāmeģina drusku pakāpties.“

Nekur augstu Samtainis uzkāpt nevar. Viņš beidzot paiet atpakaļ uz
ceļiņa un sauc:

„Redzēt es nekā nevaru, pietiks ar dzirdēšanu. Stāsti, kas tur ir!?“

„Tu domā, ka es ko saprātīgu varu tev pateikt? Kā kāpu uz jumta, tā
pielipu.“

„Pielipi? Kā tas iespējams?“

„Tik spožā mēness gaismā viss kas gadas. Agrāk to nezinaju. Nu zinu,
bet tas nekā nelīdz. Būs jāpaliek uz jumta, kamēr mēness paslēpsies aiz
kāda mākoņa.“

Cīta padoma arī Samtainis nezina.

„Dari tā, „viņš piebalso. „Pa to laiku es aizskriešu paēst vakariņas.
Pēc tam būšu atpakaļ.“

Lūris gaida pacietīgi. Mākoņu nav daudz. Viens neliels kamols gan
ir tuvumā, bet tas ir par mazu, lai mēness aiz tā varētu paslēpties. Otrs
mākonītis paskrien gaļām. Aiz trešā tuntuļa mēness pazūd.

Lūris saslienās.

„Nu vairs nav ko kavēties! Op—ā!“ viņš piepūš vaigus.

Lēciens tomēr neizdodas. Jumts neļauj ne pakustēt.

Pa ceļiņu skrien Samtainis un māj ar ķepu:

„Zemē, zemē! Ko vēl gaidi?“

„Netieku...“

„Bet tu taču teici, ka mākonis neļausot mēnesim spīdināt jumtu.“

„Nē, mēness nav vainīgs. Esmu kļūdījies. Jumts ir lipīgs pats no
sevis...“

„Šausmīgs jumts! No tāda ir jāmūk.“ Samtainis nodrebinās. „Saki,
kā es tev varētu pakalpot?“

„Meklē kādu palīgu.“

„Kuŗu tu domā?“

„Sauc Kriksi. Es gan viņu pirmīt drusku lielīgi aizraidīju. Bet tu pats
saprātīsi, ka nevarēju paredzēt šādu ķibeli. Ja es būtu zinājis, tad...
Nu — ej vien! Kriksis ir lāga kucēns, viņš nāks.“

Kriksis, protams, nāk. Viņš jau pa gabalu ierauga Lūri uz jumta un
tāpēc tik tikko valda smieklus.

„Tas būtu nepieklājīgi, ja es smietos par tavu nelaimi, bet grūti man
ir klusēt. Lielais gudrinieks pielipis...kā muša pie mušpapīra...Vai
neredzēji, ka saimnieks pusdienas laikā iezieda jumtu ar piķi un darvu?“

„Ā! Tā tad darva vainīga!“ Lūris atviegloti uzelpo. „Un es domāju, ka nekad netikšu pie skaidrības.“

„Skaidrība nu tev ir, bet saprašanas, kā tikt no jumta zemē, tev laikam nav!“

„Un tev?“

„Man arī nav,“ Kriksis pakasa pakausi. „Te nu vajadzētu stārku. Tas gan tevi noceltu.“

„Protams, stārks to izdarītu. Bet man liekas, viņš vēl nav atgriezies no siltajām zemēm. Vismaz es viņa vēl neesmu redzējis.“

„Tādā gadījumā tev vajadzēs pagaidīt.“

„Kamēr stārks atgriežas? To es nevaru... Varbūt viņš būs mājā tikai pēc pāris nedēļām?“ Lūris uztraucas.

„Tā es nedomāju,“ Kriksis smejas. „Tev jāpagaida, kamēr es sameklēšu kāpnēs.“

Kriksis apstaigā ratnīcu, palieveni, kūti, klēti. Tādu kāpņu. ko viņš spētu pačelt, nava.

„Nevaru tev līdzēt,“ Kriksis stāsta Lūrim. „Nav piemērotu kāpņu.“

„Nav, nav, nav...“ Lūris sāk raudat.

Kriksim žēl nelaimīgā runča.

„Neraudi, rīt no rīta saimnieks atnesīs kāpnēs,“ viņš mierina.

„Vai es driksstu gaidīt rītu? Nē! Manas ķepas līdz rītam var pielipt tik stipri, ka nekad vairs nedabūšu nost. Ar šādu lipīgu darvu viss kas var notikt... Nav, nav, nav gaidīšanas! Nav—nav—nav—nav...“

„Nesaprotu, ko mēs varētu iesākt?“ Kriksis apšēžas.

„Padomā! Domā labi mudīgi! Nav, nav, nav daudz laika. Nav, nav, nav...“

„Beidz raudāt! Es tūlī... Hm... Nē, pats uz jumta labāk nekāpšu vis! Pielipšu! — Hm... Ja es darītu tā...“ Kriksis, vienu aci piemiedzis, kautko klusi pie sevis prāto.

Lūris to redz, tāpēc pūlas Kriksi vēl pasteidzināt:

„Pareizi, pareizi! Ja nevari ar spēku, mēģini ar gudrību!“

„Man arī tā liekas. Es sviedīšu smiltis uz jumta. Sviedīšu, kamēr tev būs sauss ceļš zem kājām.“

„Bet pasteidzies! Es tev labi samaksāšu...“

Kriksis šviež smiltis. Tā kā pagraba jumts no zemes nav visai augstu, tad darbs sekmējas diezgan labi. Samtainis sētmalē rok smiltis, Kriksis tās nogādā tālāk. Drīz vien runča priekšā ceļš gatavs.

„Nāc droši!“ Kriksis māj. „Ja smiltis sajauc ar darvu, iznāk kaut kas līdzīgs šosejai.“

„Nav, nav, nav šosejas! N—a—u! Kājas vēl ir slapjā mīklā.“

„Cel laukā! Vispirms vienu! To noliec uz sausuma! Tad otru,“ Kriksis komandē.

Lūris pamēģina. Un tiklīdz nokļūst uz sausas vietas, tad ar slaidu lēcieni atstāj nelāgo juntu.

„Tā, zemē nu esmu! Ļoti pateicos par palīdzību. Nāc man līdz! Gribu tev kārtīgi samaksāt... Pacienāšu ar skābu krējumu...

Kriksim mutē saskrien siekalas. Viņš tomēr varonīgi savaldās un no-
raida patikamo piedāvājumu.

„Pateicos! Negribu sanīsties ar saimnieci. No darvas un krējuma jā-
vaiņās pie laika...“

PIRMĀ GANU DIENA

Priz vien Kriksa lielajai brīvībai pienāk beigas. Kādā saulainā rītā ganu puika Pičiņš paņem gaŗu riksti un saka Kriksim:

„Sāksim nu, Kriksit!“

Kriksis gan gribētu pajautāt, kas viņam jāsāk, bet nepaspēj to izdarīt. No kūts strauji izskrien govīs, teļi, jēri un aitas. Viss ganāmpulks pa gatvi dodas uz ganībām, kur ciņus jau aplāj jaunā zāle un pirmie pavasaŗa puķu ziedi.

Lopiņi neskatās ne uz zāli, ne uz puķēm. Visu gaŗo ziemu kūti stāvējuši, nu skrien katrs uz savu pusi it kā apreibuši.

Kriksis par to nebrīnās. Šāda priecāšanās arī viņam patīk. Te tas patrenkā govīs, te aitas. Viņš šaudās kā bulta no vienas puses uz otru.

Paiet stunda, paiet divas stundas, Kriksis jūtas noguris. Viņš labprāt

nogultos kāda koka paēnā un atpūstos, bet Pičiņš neļauj. Pičiņš māca Kriksism gana pienākumus:

„Kriksi, neļauj govīm skriet rudzu laukā! Dzen atpakaļ! Kriksi, aitas saskrējušas jaunajā āboliņā! Triesc laukā! Kriksi, nāc! Kriksi, ej! Kriksi, ātrāk! Kriksi, pasteidzies!“ skan Pičiņa pavēles.

Kriksis nedabū ne elpu atvilkt. Te tas ir ganāmpulka labajā, te kreisajā pusē. Suņuks rāda savas skriešanas spējas un izveicību.

Ap pusdienas laiku ganāmpulks kļūst mierīgāks. Kriksim rodas brīvs brītiņš. Viņš nūguļas zem kupla kadiķu krūma un smagi elso. No otras puses nemanot pienācis auns Ragainis. Tas piecērt kāju un uzsauc:

„Paliec guļot! Ja tu celsies, es tev sadošu ar ragiem...“

Kriksis vienaldzīgi paskatās uz Ragaini.

„Par mani neraizējies. Mierīgi gulēšu ēnā, jo man gribas atpūsties. Tu taču pats redzēji, kas man šodien bija par rikšošanu.“

„Redzēju... Taisni tāpēc nācu tevi brīdināt... Tu vēl esi jauns, neproti uzvesties!“

„Tas var tā būt,“ Kriksis laiski aizdzen no auss uzbāzīgu mušu.

„Tu laikam gribi izlikties par nevainīgu muļķīti? Neizliecies!“ auns atkal piesit kāju. „Esmu dusmīgs. Un ja esmu dusmīgs, tad ar mani nevar jokot.“

„Vai tu gribi ar mani uzsākt cīņu?“ Kriksis ierūcas un paceļ galvu. Ragainim tūliņ dusmas kļūst drusku mazākas.

„Nē... es...“ viņš stostās, „atnācu parunāties...“

„To var!“ Kriksis nomierinās. „Stāsti savu stāstāmo.“

Ragainis noplūc zāļu kušķi un lēnām košjā to. Viņš pūlas izdomāt labi stiprus vārdus, tomēr ne tādus, kas varētu Kriksi saniknot.

„Es agrāk dzirdēju, ka tu esot ļoti prātīgs suns. Tā runāja pīles, vistas un zvirbulis. Pat runcis Lūris to apgalvoja. Es ticēju. Sodien nu redzu, ka esmu maldījies ...“ Ragainis iesāk.

„Vai es ko nepareizi dariju?“ Kriksis brinās.

„Tu mūs traucē ... Neļauj nekur pakustēt. Vecais suns nebija tik aušīgs.“

„Tas var gan būt ...“ Kriksis nopurd.

„Viņš ļāva mums lielāku vaļu!“

„Tas var gan būt ...“

„Dari tāpat, tad arī tu būsi kārtīgs suns ...“

„Nedarišu!“ Kriksis saslienās.

„Kadēļ?“

„Negribu!“

„Tad es tevi ...“ auns pamāj ar savu ragaino pieri.

„Ragaini, nerunā lielīgus vārdus! Vismaz man tos nesaki! „Krikša balss kļūst skarba. „Bet pirms es tevi aiztriecu, saki, ar ko tu esi nemierā?“

„Tu neļāvi mums nogaršot jauno ābolīņu.“

„Pičiņš man tā lika.“

„Vai tev Pičiņš jāklausa? Pašam galva, pats zini ...“ Ragainis iesmejas.

„Jāklausa! Kā gan citādi! Pičiņš te ir īstais pavēlnieks.“

Krikša paskaidrojums Ragainim ļoti nepatīk.

„Ja tu tā domā, tad nevari būt mūsu draugs,“ viņš nopūšas. „Ja kādreiz atnāks vilks Vāvulis, es tevi neaizstāvēšu ... Tu redzi, man ir lieli ragi. Ar tiem es daudz ko varu iesākt!“

„Par vilku man maza bēda. Lai nāk. Es jau sen gaidu!“

„Nerunā, nerunā — aplam!“ Ragainis bailīgi paskatās uz meža pusi.

„Redzi nu,“ Kriksis smejas, „tev pašam uznāk drebuļi, nevis man. Tāpēc uzmanies un paklausī, ja tev ko saku vai pavēlu. Citādi mums iznāks strīdiņš. Un tas nav nekas labs.“

„To es zinu,“ Ragainis nosaka un brīdi klusē. Viņš laikam vēl negrib Kriksim padoties, groza galvu un kaut ko domā.

Kriksis to redz un tāpēc piemetina:

„Labāk dzīvosim pa draugam. Kašķēšanās man nepatīk. Bet ja nu tev tā gribas, tad es ...“

„Nē, nē!“ Ragainis pārtrauc. „Iztiksim tāpat ...“

„Iztiksim!“ Kriksis ar labpatiku izstaipa ķepas.

Ragainis pagriežas un taisās iet, bet apstājas un iešķībi skatās atpakaļ.

„Ko tu vēl domā?“ Kriksis apjautājas.

„Ja es tagad iešu atpakaļ pie savējiem, vai tu man neuzbruksi no mugurpuses?“ Ragainis neuzticīgi noprasa.

Kriksis lēnām pieceļas un tuvojas Ragainim.

„Tu runā kā aita, nevis kā auns,“ viņš igni nosaka. „Esmu suns! To tu redzi. Jā?“

„R-r-redzu!“ aunam iedrebas lūpa.

„Nu tad es tev pastāstīšu to, ko tu neredzi: suns dara taisni tā, kā runā, nevis otrādi. Ja es saku — dzīvosim pa draugam, tad arī tā būs. Tagad ej! Ar mulķi ilgi plāpāt man netik.“

Ragainis aiziet atpakaļ pie govīm, aitām un jēriem.

„Kriksi nevar iebiedēt,“ viņš stāsta. „Būs mums jāizvairās sanīsties..“

Ganāmplukus klusē. Un tas nozīmē, ka neviens nedomā Kriksi tīšu prātu kaltināt.

KRIKŠA BRĪVĀS DIENAS

Sēšas dienas nedēļā Kriksis iet ganos. Svētdienas Kriksim brīvas. Ganāmpulks tad atrodas aplokā, un ganu Pičiņš iet apciemot savu māti.

Pirmajā svētdienā Kriksis nedomā šķirties no sava pavēlnieka. Bet Pičiņš tā nav ar mieru.

„Kriksi, paliec mājā!“ viņš uzsauc.

Kriksis izliekas, ka šos vārdus nebutu dzirdējis. Aizskrien līdz sētas vārtiem un gaida Pičiņu. Pie vārtiem abi satiekas. Pičiņš saprot Krikša nodomu. Ne vārda neteicis, ievēd suni pelavu gubenī un aiztaisa durvis.

Kriksis uzmanīgi apskata visus kaktus, lai pārliecinātos par laukā tikšanas iespēju. Cerības nepiepildās. Kaktos spraugu nav, durvis cieši aizvērtas. Līdz pusdienas laikam Kriksis dzīvo gubenī un aiz garlaicības nezina, ko iesākt.

Pusdienā saimniece paver gubeņa durvis.

„Kriksīt, tev nu šodien izgāja greizi,“ viņa smaida. „Nevajadzēja Pičam uzplīties ar līdzi iešanu. Nu — pēc šīm bēdām dabūsi labi paēst. Iesim uz virtuvi!“

Kriksis saprot savu nepareizo rīcību. Nākamajā svētdienā viņš pat nepaskatās uz to pusi, kur aiziet Pičiņš. „Labāk klaiņot dārzā un pagalmā, ne tupēt pelavniekā!“

Tā Kriksis pavada vienu svētdienu, pavada otru. Trešajā svētdienā tam kļūst garlaicīgi.

„Kaut varētu aiziet uz mežu un satikt vilku! Visi par to runā, visi pazīst. Es vēl neesmu pat redzējis ...“ Kriksis prāto.

Ilgi Kriksis sež pie vārtiem un skatās uz meža pusi. Tad viņš dodas pie runča.

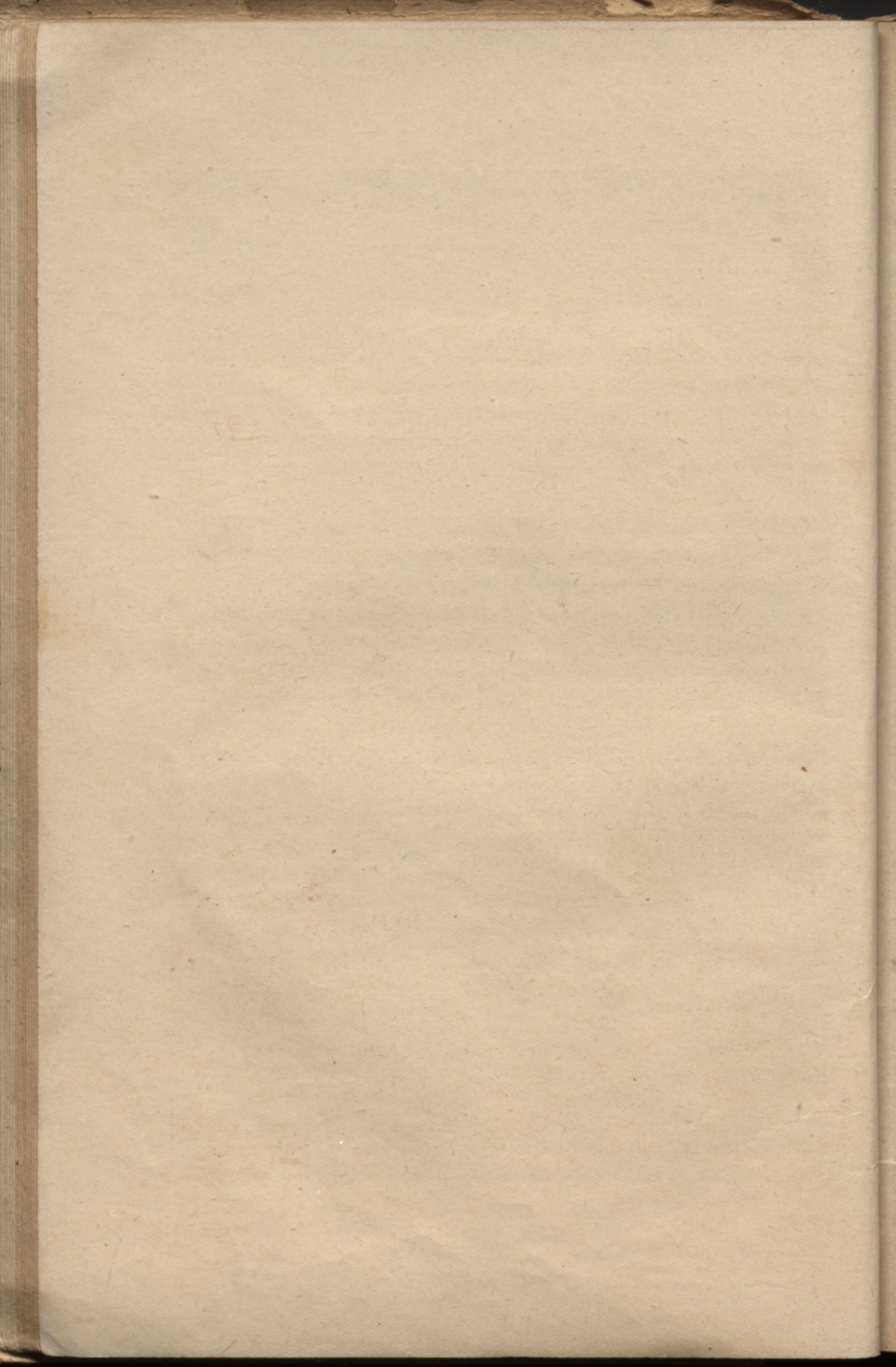
„Japarunā ar Lūri, Varētu divatā izlaist kādu lielāku likumu.“

Lūris par mežu negrib ne dzirdēt.

„Tik vieglprātīgs es neesmu, lai tīšu prātu ietu mežā. Ceru, ka arī tu to nedarīsi.“

„Darišu!“

„Kādēļ?“

„Man gribas iepazīties ar vilku, lapsu un citiem zvēriem...“

Lūpa mugurai pārkrien drebuļi.

„Tu laikam gan esi pazaudējis prātu ... Nekad vēl nav dzirdēts, ka kāds gribētu ciemoties pie Ošķeres vai Vāvuļa.“

„Tādā gadījumā es būšu pirmais!“ Kriksis bezbēdīgi paziņo.

Runcis īgni paskatās uz Kriksi.

„Ar mani par šo jautājumu vairs nerunā. Man nepatīk uztraukties .. Uz mežu neiešu! Manā zināšanā ir pagrabs un klēts. Ar to pietiek!“

Kriksis mierīgi noklausās Lūpa vārdos un tad svarīgi saka:

„Tu vari tupēt pagalmā, jo tu esi kaķis. Ar suni ir citādi. Manā pārzināšanā atrodas nevien sēta un ganības, bet arī mežs ar visiem vilkiem un lapsām! To tu kādreiz redzēsi! Un ja neredzēsi, tad vismaz dzirdēsi.“

Uz mežu tai dienā Kriksis tomēr neaiziet. Viņš, droši vien, to būtu izdarījis, bet saimniece sauc launagā un mazliet aizdomīgi brīdina:

„Paēd dūšīgi un sargā uzmanīgi sētu. Šorīt esot plāvā pie vecā siena šķūņa manīti nepatīkami ciemiņi...“

Kas tie par ciemiņiem, to Kriksis nedabū zināt, jo saimniece vairāk nekā nesaka. Viņš arī nepūlas zilēt un pētīt.

„Ja atnāks, tad redzēšu, ja nenāks — kaut ko pastāstīs žagata vai zvirbulis,“ tas nodomā un mierīgi ķežas pie pasniegtā launaga.

UGUNTIŅAS MEŽMALĀ

Pēc launaga Kriksis bezbēdīgi dzīvo līdz vakaram. Saimnieces brīdinājumu par nelūgtiem viesiem viņš tomēr nav aizmirsis. Vakara krēslā suns apstaigā kūti, klēti, šķūni, riju un plašo dārzu.

„Vai tu ko meklē?“ ezis Kamols apjautājas.

„Nē! Saimniece man lika uzmanīties. Es, kā redzi, staigāju apkārt. Tas nozīmē — uzmanos! Vai neesi manijis kādu svešinieku?“

„Man tas nebija iespējams, jo gulēju dienviņu un sapņoju.“

Un kamēr Kamols izstāsta savu sapni, tumsa jau kļuvusi gluži melna.

Kriksis vēlreiz apstaigā sētu. Viss liekas labā kārtībā. Bet kad suns pamet acis uz meža pusi, tas ierauga mežmalā divas mazas uguntiņas.

„Kas tie par brīnumiem?“ Kriksis mēģina uzminēt. „Ugunskurs būtu lielāks. Tur ir divi mazi spīdumi. Ķaut ko tādu vēl neesmu redzējis.“

Pēc pāris minūtēm uguntiņas pazūd, bet drīz tās atmirdz no jauna.

„Būs jāiet uz mežu paskatīties,“ Kriksis nodomā un sāk lēnām soļot.

„Kriksi, neej!“ pūce Tūta brīdina. „Gan uguntiņas atnāks pie tevis...“

Kriksis paskatās uz pūci liepas galotnē, paskatās uz meža pusi un nesaprašanā vicina asti.

„Ja tas, ko tu saki, ir joks, tad joko vismaz tā, lai man nāk smieklī. Kā uguntiņas var nākt? Viņām taču nav kāju!“

„Ir kājas! Četras kājas! Sagaidi ciemiņu...“

„Kas gan tas varētu būt par ciemiņu ar četrām kājām un divām laternītēm?“ Kriksis nevar attapties.

„Esi gan tu neprašā!“ Tūta nopūšas. „Tās nav laternītes, bet vilka acis.“

Kriksis saslien ausis.

„Vilka acis?“

„Jā, jā! Vāvulis nu beidzot nāk pie tevis. Uzmanies!“

„A—ū! Par to es pricējos. Tā tad Vāvulis ir tas, par ko saimniece runāja. Nu beidzot satiksīties...“ Kriksis iesmejas.

„Tik neej no sētas laukā!“ Tūta pamāca. „Lai viņš nāk te.“

„Kāpēc lai neēju?“

„Tu esi sargs, tev jāpaliek uz vietas.“

„Labi. Ja tev tā patīk, es pagaidīšu,“ Kriksis apsolās.

Visu nakti Kriksis gaida Vāvuli, bet nesagaida. Rīta krēslā suns ielien savā mājā, izstaipa piekusušās ķepas un pirms aizmigšanas mierina sevi:

„Nu — ja Vāvulis vēl kādu nakti blandīsies gar mežmalu, tad gan velti negaidīšu. Saukšu, lai panāk šurpu...“

KRIKSIS MEDĪBĀS

Pirmdienas pusdienas laikā saimnieka balss skan pāri pagalmam:
„Kriksi, Kriksi!“

Kriksis guļ ratnīcā. Paceļ vienu ausi, paceļ otru.

„Ko gan saimnieks teiks?“ viņš, miegu gaiņādams, prāto. „Pusdienas paēstas, bet uz ganiem vēl nav jāiet. Ek — derētu kādu stundu nosnauksties... Pagājušā naktī vilka dēļ acis aizvērt nedabūju. Izlikšos, ka nedzirdu...“

Kriksis pieveļ acis un paliek mierīgi savā vietā. Bet saimnieks sauc atkal:

„Kriksi, kur tu esi? Nāc! Iesim drusku pastaigāties!“

„Ko? Pastaigāties?“ Kriksis uzlec kājās. „To var darīt katrā laikā“, viņš samet asti gredzenā un rikšo uz pagalmu.

Pie virtuves durvīm stāv saimnieks ar bisi plecā.

„Nāc nu, nāc! Es tev parādīšu mūsu lielo mežu,“ viņš paglauda kucēna galvu.

Līdz mežmalai abi aiziet klusēdami. Bet kad apkārt šalc baltie bērzi un šmaugās egles, saimnieks pasauc Kriksi sev tuvu klāt un kļuvi saka:

„Es iešu pa tacinu. Tu apmet kādu likumu pa krūmiem. Ja ieraugi vilku, tad dzen to uz manu pusi. Saprati?“

„Pilnīgi skaidrs!“ Kriksis pavicina asti.

Skrien suņuks pa labi un kreisi. Ir tik patīkami ložņāt cauri paegļu puķuļiem un jauno eglīšu pazarēm. Prieks ir tik liels, ka to novaldīt vairs nevar.

„Au! Beidzot esmu mežā! Lielajā mežā!“ Kriksis sauc ar pilnu balsi. Krikša skaļo vārdu izbiedēts, no krūmiem izkūleņo zaķis.

„Zaķa kungs, pagaidi!“ Kriksis uzsauc. „Mans saimnieks teica, lai es t-tevi...“ viņš elsodams stāsta.

Bet zaķis jož tik tālāk.

Kriksis nezina, vai zaķis viņa vārdus dzirdējis un sapratis, tādēļ skrien pakaļ vēl ātrāk.

„Par velti tu, zaķīt, b-b-bēdz! Gan es te-vi pa-nāk-šu! Skriet es varu

loti ātri, to tev va-ja-dzē-ja zi-nāt. Un ja ne-zi-ni, tad tu-tu tūlīp r-r-redzē-si...

Kriksis skrien, un zaķis skrien. Bet Kriksis skrien drusku ātrāk. Pamazām tas tuvojas zaķim.

Kad zaķis mana, ka izbēgt nevarēs, tas dusmīgi uzkriedz:

„Tu nemin man uz papēžiem! Sabojāsi zābakus...”

„Neskrej tu, tad es arī neskriešu!”

Zaķis aizelsies apsēžas uz celma.

„Pu-ū! Kā tu mani nokausēji! Ne elpas vairs atvilkt nevaru”, viņš slauka sviedrus.

„Es jau pašā sākumā teicu, lai tu mani pagaidi. Neklausiji. Pats vainīgs,” Kriksis taisnojas.

Labu brīdi zaķis un suns skatās viens otram acīs, elš un pūš, elš un pūš.

„Ko tu no manis gribi?” zaķis beidzot noprasa.

„Es? Nekā!”

„Kādēļ tad dzinies man pakal?”

„Saimnieks lika.”

„Ko-o?” zaķis uztraukumā saslien ausis. „Ko tu teici? Atkārto vēlreiz. Varbūt es labi nesadzirdēju...”

„Saimnieks teica, lai es tevi patriecot uz viņa pusi.”

„Kur tavs saimnieks ir?”

„Tepat mežā Bise rokā. Viņš mūs gaida...”

„Ai, ai, ai! Viņš grib mani... mani nošaut...” zaķis nemierīgi skatās uz krūmu pusi. Var redzēt, ka tas atkal domā par bēgšanu.

„Neuztraucies,” Kriksis mierina, „par šausanu saimnieks nekā neteica.”

„Ak tu — muļķa kucēn!” zaķis purina savas gaŗās ausis. „Vai es nezinu, ko grib darīt vīrs, ja tam bise rokā! To zinu bez teikšanas. Pagājušā ziemā dabūju skrotis gurnā. Vēl tagad var te sajust.”

„Tiešām?”

„Ja, ja! Kā iešāva, tā palika.”

„Lauj pataustīt!”

„Ko tu runā! Es nu ļaušu sunim sevi taustīt!” zaķis strauji uzlec kājās.

„Tu velti baidies! Kost nekodišu un plēst neplēsīšu, tikai ar ķepas galu paglaudīšu. Skaties...” Kriksis lēnām virzās zaķim tuvāk.

Zaķim aiz bailēm acis kļūst gluži apaļas, un garās ausis pieglaužas pakausim, bet bēgt viņš nebēg. Kā gan lai zaķis varētu bēgt, ja suņa ķepa ir pavisam tuvu. Saraujas, nabadziņš, kamolā, un, elpu aizturējis,

gaida, kas notiks. Bet nekas nenotiek. Kriksis viegli pārļaiž ķepu zaķa gurnam.

„Ja, var gan just tādas ka mazas bumbiņas. Un tās rodas no šāviena? Ko?“

„Protams.“

„Vai stipri sāpēja?“

„Ai! Šausmīgi sāpēja. To katrs nemaz nevar izciest. Nobeidzas.“

„Tagad es saprotu, kāpēc tu negribi nākt man līdz,“ Kriksis uzsit zaķim uz pleca.

„Negribu gan, ļoti negribu!“

„Bet ko lai saku savam saimniekam?“

„Saki, ka zaķis nenāca. Vienkārši nenāca. Esi tik miļš un dari tā! Citādi man būs beigas... Un tu taču negribēsi, lai mani nošauj?“

Kriksis britiņu padomā.

„Nē,“ viņš saka, „to es negribu. Nekāds draugs tu man neesi, bet...“

„Nekas! Tas nekas!“ zaķis pārtrauc. Viņš sāk nojaust, ka Kriksis ir neredzēti labs suņuks un tapēc ar to vajadzētu iepazīties tuvāk.

„Kas nav bijis, tas var būt. Varam kļūt arī draugi! Esmu zaķis Kūkums. Un tu?“

„Kriksis. Strautnieku jaunais suns Kriksis.“

„Prieks iepazīties!“ Kūkums saņem Kriksa ķepu savējā. „Atnāc kādreiz pie manis! Tu redzēsi, — mežā var jauki dzīvot. Vai atnāksi?“

„Labi! Būšu! Bet nu man jāsteidzas. Saimnieks gaida. Paliec sveiks!“

„Tik tu ievēro manu māju!“ Kūkums uzsauc. „No lielā ceļa pa kreisi, no mazā pa labi, tad taisni uz priekšu. Pēc tam drusku atpakaļ un vēlreiz uz priekšu. Tur bus trīs liki bērzi un kupla egle. Atminēsi?“

„Jā, jā! No lielā ceļa uz mazo, tad atpakaļ un trīs reizes uz priekšu. Nebaidies, atradīšu! Uz redzēšanos!“

Kriksis rikšo atpakaļ pie saimnieka. Tas stāv pie resnās priedes un pukojas:

„Kriksi, Kriksi, kam tu nieka zaķa dēļ sacēli tik skaļu traci! Es tev liku uzmanīt vilku vai lapsu, bet tu vēl nezini, ka šiem gudriniekiem var piekļūt tad, ja iet klusi un uzmanīgi, Man biežāk vajadzēs tevi vest uz mežu apmācībā, citādi no tevis neiznāks mednieks.“

Kriksis drusku nokaunējies. Bet tai pašā brīdī viņš klusu priecājās par nākamo meža apciemojumu.

LAPSA RUNĀ AR VILKU

Pēc pāris stundām daudzi meža iemītnieki jau zina par Kūkuma satikšanos ar Kriksi. Kūkums to pastāsta žagatai Klačai, Klača vāverei Žipai, Žipa pastāsta lapsai Okšerei.

Visvēlāk jauno ziņu dabū dzirdēt vilks Vāvulis, jo tas pārnāk uz savu dzīves vietu tikai vakara krēslā.

Vāvulim bijusi nelāga diena. No agra rīta tas klejojis apkārt. Krūmus izskrējis, brikšņus izbradājis, bet nekā nav varējis sadabūt ne brokastīm, ne pusdienai, ne vakariņām. Tāpēc viņš saīdzis sēž uz celma un ņurd: „Vai tiešām man šodien būs jāiet gulēt ar tukšu vēderu? Kauns un negods manām veiklajām kājām un asajiem zobiem...”

Lapsa iet gaŗām un uzsauc:

„Ko tu sēdi kā nopērts? Sakārto kažoku! Drīz tev būs ciemiņš...”

„Negribu ciemiņū!”

„Tavas gribēšanas neviens neprasa. Viņš vienkārši būs!”

„Kas?”

„Ciemiņš.”

„To jau tu reiz man teici. Runā skaidrāk un tad pazūdi! Mans vēders ir tukšs...”

„No manas aiziešanas viņš tev pilnāks nekļūs!”

Osķere aizvainota dodas projām.

Bet Vāvulis sasiņķepas:

„Pagaidi! Tu taču gribēji man kaut ko pastāstīt!”

„Palūdz, tad teikšu!”

„L—ū—dz—u—u—u!” Vāvulis gaŗi novelķ.

Osķere stalti pagrieķžas atpakaļ.

„Es zināju, ka tu mani lūgsi,” viņa smeķas. „Jaunā ziņa ir ļoti interesanta. Neparasti interesanta. Zaķim Kūkumam šodien bijusi satikšanās ar Strautnieķu jauno suni Kriksi.”

„A—ū—ū! Kaut es pirmais būtu sastapis Kūkumu! Nebūtu aiz izsalķuma jāģaudo...”

„Nu — Kūkumu tu vēl vari dabūt!”

„Ko tu saki? Vai tad Kriksis nepievāķa?”

„Nē! Tas jau ir tas joks!“ Oškere smejas.

„Un kā Kūkums jūtas?“

„Labi. Kriksis nākšot vēl uz mežu ciemoties.“

„To nu gan es gribētu redzēt,“ Vāvulis ierēcas.

„To ērmu tu redzēsi! Visi par viņu brīnās. Ķer, ķer, zaķi, beidzot sāk plāpāt. Citi suņi būtu Kūkumam kažoku novilkusi, bet šis sniedz ķepu un paglauda garās ausis... Izklusās kā pasaciņa! Saki nu vēl, ka mežā nav nekādu brīnumu...“

Vāvulis domīgi mirkšķina acis.

„Tāda draudzēšanās ir aizdomīga. Vai nu suns ir neredzēts mulķis, vai arī liels blēdis...“

„Tev — kā spēka vīram—to derētu noskaidrot,“ Oškere glaimīgi mudina.

„Jā, jā,“ vilks ļauni iesmējas,“ to es darišu. Gan Kriksis dabūs iepazīt meža kungu Vāvuli...“

KRIKSIM PATĪK MEŽS

Nākamajā svētdienā Kriksis nu pirmo reizi viens dodas uz mežu. Par to, ka Vāvulis nodomājis naidīgu sagaidīšanu, Kriksis nekā nezina. Bezbēdīgi tas soļo lielajā meža valstībā.

Kūkums to saņem drusku izbrīnējies.

„Es neticēju, ka tu nāksi,“ viņš saka un uzmanīgi vēro suņa kustības. Var manīt, ka viņš par suņa un zaķa draudzību nav vēl pilnīgi drošs.

„Kriksis turpretīm jūtas īsti labi.

„Man te patīk!“ viņš priecājas. „Mežā var klaiņot pēc patikas, izskrieties un jauki pakavēt laiku.“

„Vai tu nopietni gribi ar mani draudzēties?“ Kūkums skaidri noprasa. Viņš cieši skatās suņa brūnajās acīs, lai redzētu, vai tur nepaspīd kāda apslēpta viltība.

Kriksis tūlī neatbild. Arī suns aplūko zaķi no ausu galiem līdz kāju pēdām un tad saka:

„Parādi ķepu!“

Kūkums parāda.

Kriksis patausta Kūkuma ķepu.

„Jā,“ viņš paziņo, „ar tevi tā lieta ies.“

„Kāda lieta?“

„Draudzīga dzīvošana.“

„Vai no manas ķepas to var paregot?“ Kūkums brīnās.

„Varu! Man ir piedzīvojumi ar mūsu mājas runci Lūri. Mēs satiekam tīri labi, tomēr bez īstas draudzības. Lūŗa ķepās ir ļoti asi nagī. Parasti viņš tos paslēpj mikstās pēdīņās. Bet nekad nevar zināt, ko viņš īsti ar tiem darīs. Tapēc es viņam daudz apkārt neluncinos. Labāk nākšu uz mežu, ja mājās kļūs garlaicīgi.“

„To tu vari darīt, bet tad tev mežā jādzīvo tā, lai citi no tevis nebaidās,“ Kūkums brīdina.

„Citi zaķi?“

„Nevien zaķi, bet arī vāveres un putni.“

„Protams, protams! Putniem un zvēriem no manis nav ko bīties. Es taču esmu ciemiņš. Un ciemiņi jau tikai saka labdienu, paglauda un

smaida. Vai es varēšu ar visiem sasveicināties, paglaudīt un smaidīt?"

„Nē, tik droši mēs vēl neesam. Varbūt vēlāk. Tagad ne. Būs labi, ja no tevis nebēgs.“

„Zēl!“ Kriksis nopūšas. „Ja es saku, ka nav jābistas, tad nav jābistas. Vai ar to nepietiek?“

Zaķis neveikli mīņājas un domā atbildi.

„Vajadzētu pietikt, bet...“

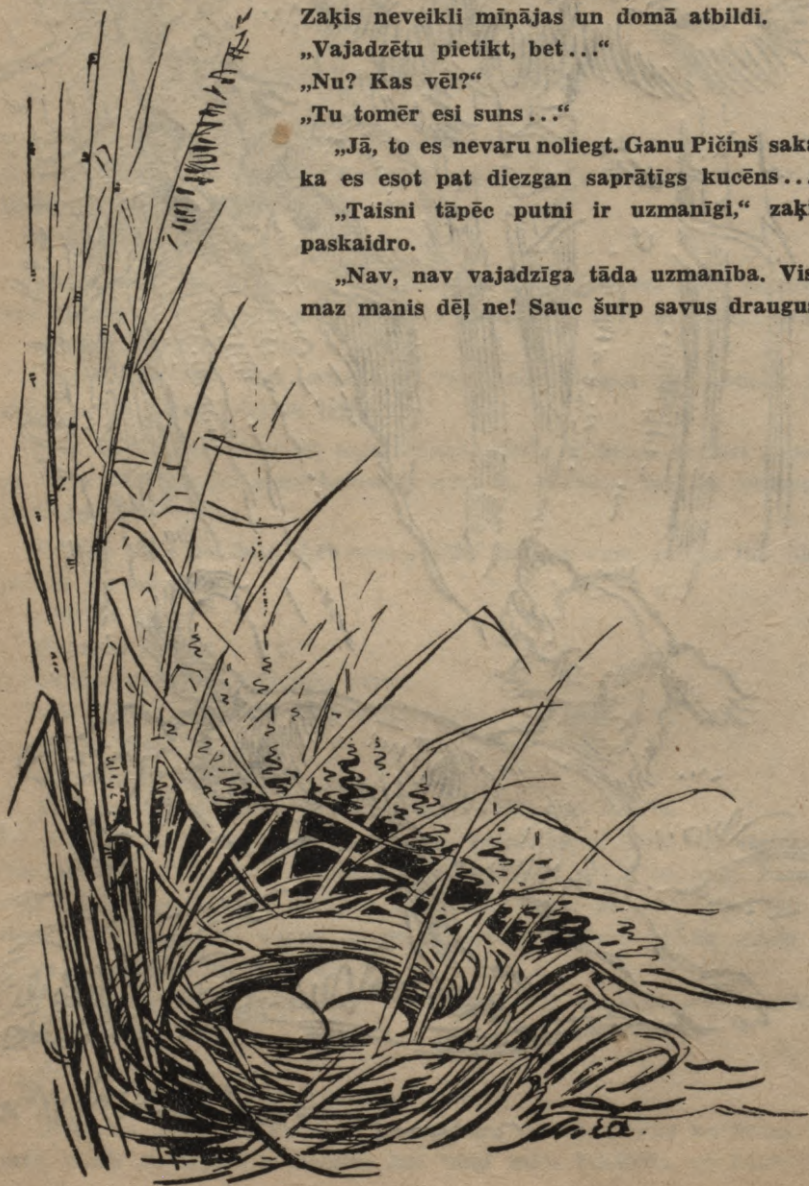
„Nu? Kas vēl?“

„Tu tomēr esi suns...“

„Jā, to es nevaru noliegt. Ganu Pičiņš saka, ka es esot pat diezgan saprātīgs kucēns...“

„Taisni tāpēc putni ir uzmanīgi,“ zaķis paskaidro.

„Nav, nav vajadzīga tāda uzmanība. Vis-maz manis dēļ ne! Sauc šurp savus draugus:

putnus, vāveres, zaķus un
citus zvērus. Droši lai nāk
visi! Spēlēsim slēpšanos!“

„Tu gribi ar visiem
satikties?“ Kūkums sacel
ausis.

„Ar visiem!“

„Arī vilku Vāvuli un
lapsu Ošķeri?“

„Ja viņiem patik, la
nāk vien šurp.“

„Nerunā! Tā nerunā!“ zaķis uztraukti māj ar ķepu. „Ja tu nebūtu
mans ciemiņš, es tevi sauktu par vieglprātīgu. Ar vilku un lapsu sastap
ties ir ārkārtīgi bīstami. Bez tam, ja Vāvulis un Ošķere nāks pie tevis,
tad neviens no maniem draugiem nerādīsies.“

„Labi. Iztiksīm bez Vāvuļa un Ošķeres. Ar tiem tikšos citā reizē. Ta
gad paskraidīsim un pasauksīm tavējos,“ Kriksis mudina.

Tālu mežā atbalsojas Kriksa skaļā riešana. Kūkumam jāpieliek lie
las pūles, lai nomierinātu iztraucētos kaimiņus un paziņas.

Ap pusdienas laiku pie Kūkuma beidzot salasās zaķi, vāveres un
krietns pulks putnu. Bet putni nav piemēroti rotaļnieki. Tie laižas pārāk
tālu un noslēpjas tik pamatīgi, ka mekletāji vairs nevar atrast. Tāpēc
ar putniem drīz vien iznāk šķiršanās. Jautrajā pulkā paliek tikai nelido
tāji. Tie skrien, kūleņo un priecājas gan uz gludas noras, gan krūmu
biezokņos.

Kriksis ļauj savai skaļajai balsij pilnu vaļu. Gan Kūkums brīdina,
ka drošāk būšot, ja Vāvulis nedzirdēšot lielo traci, bet Kriksis tikai
smejas:

„Visdrošāk ir tad, ja ne no kā nebaidās!“

Un bezbēdīgās rotaļas turpinās. Vāvere Žipa viemēr var noķert Krik
si, Kriksis Žipu nekad, jo tā prot veikli kāpt kokā, ko Kriksis vēl nav
lemācijies. Suns gan visādi izmēģinās tikt kokā, kaut vai līdz pirmajam
zaram, tomēr redzamu panākumu nav.

„Met nu mieru,“ Kūkums pamāca. „Man liekas, tu kokā kāpšanu ne
lemācīsies nekad. Nav dzirdēts, ka kāds suns staigātu pa koku zariem.“

Kriksis apskata savas ķepas.

„Es varētu, ja man būtu asāki nagi,“ viņš domīgi prāto. „Tagad tie
šām nav vērts pūlēties. Iešu pie upītes padzerties. Pēc tam padomāsim,
ko vēl šodien varam uzsākt.“

Upmalas kuplās zāles ceros Kriksis ierauga lizdu ar trim olām.

„Te nu būs gards kumoss! Patiesībā trīs kumosi...“ viņš aplaiza lūpas un skatās te uz olām, te atkal uz ūdeni. „Gribas ēst, gribas dzert. Ar ko lai sāku? Būs vispirms jāpadzēras. Olas nekur napazudīs, bet ūdens skrien uz priekšu...“

Pa tam upmalai tuvojas arī Kūkums.

„Kriksi, ko tu tur dari? Nāc, mēs tevi gaidam!“

„Es tūlīņ,“ Kriksis atsaucas, „padzēšos un nogaršošu meža putna olas. Tas neies ilgi.“

Kad Kūkums dzird par olām, tas tūdaļ kļūst uzmanīgs.

„Olas neaiztīc!“ viņš uzsauc. „Pagaidi mani!“

„Vai tu arī gribi?“

„Nē! Tikai apskatīšu.“

Atskrien zaķis, pamet acis uz olu pusi un īsi nosaka:

„Šīs olas pieder pīlei Pelēcei.“

„Tas nekas! Arī piļu olas der ēšanai. To es noteikti zinu. Mūsu saimniece ēd pati un dod arī citiem,“ Kriksis nopietni stāsta.

Kūkums nostājas starp lizdu un Kriksi.

„Tev taisnība,“ viņš pasmaida, „olas gan der, bet es nevaru atļaut tās ņemt.“

„Kāpēc?“ Kriksis brīnās.

„Pīle Pelēce ir mana draudzene. Viņa arvien mani brīdina, ja tuvojas kaut kas tāds, no kā jābūst. Saproti taču, ka es nebūtu nekāds lāga draugs, ja ļautu postīt Pelēces lizdu.“

„Nu es saprotu gan,“ Kriksis mazliet kaunīgi atzīstas. „Iztikšu ar padzēšanos... Bet ko to vēl tā aizdomīgi skaties uz mani?“

„Es domāju par to, vai tev var ticēt.“

„Var! Ja es saku, tad nešaubies! Esmu suns. Un tas kaut ko nozīmē!“ Vai tas nozīmē, ka tu neaiztiksi arī citu putnu lizdas?“

„Neiešu pat tuvumā!“

„Tas būs ļoti mīļi no tevis,“ Kūkums priecājas. „Putni nevarēs man pārņemt, ka es draudzējos ar laupītāju. Es tūlīņ to pastāstīšu žagatai Klācai, Pagaidi tepat! Drīz būšu atpakaļ.“

Kriksis gaida, gaida. Kūkums nerādās. Nekur nemana arī Kūkuma radus.

„Au, au, au!“ suns sauc, cik stipri vien var. Atbalss skan tālu, bet zaķa kā nav, tā nav.

„Būtu jāiet mājā, bet es taču nevaru atstāt mežu, kamēr nezinu, kas noticis ar Kūkumu,“ Kriksis nodomā un sāk meklēt pēdas.

Par laimi tuvumā gadās dzenis. Tas uzsauc Kriksim:

„Kūkuma negaidi! Tas jau tālā gabalā. Kāda no jaunajām vārnām bija ieraudzījusi tevi. No liela tāluma nav pazinusi un tāpēc tūlīt kliegusi, ka mežā esot bīstams svešinieks. Ar to zakim pietika. Es gan teicu, ka svešinieks esi tu, bet Kūkums vairs neklausījās. Pavēlēja radiem meklēt paslēptuves... Un pats arī iedrāzās meža biežokni.“

„Zēl,“ Kriksis nopūšas, „Kūkums ir lāga virs, kaut nebūtu tik bailīgs!“

„Es jau arī to saku,“ dzenis piebalso, „bet tur nekas nelīdz. Tādi ir zaķi!“

Kriksis saprot, ka šīs dienas ciemošanas ir galā. Lēnām viņš soļo uz mājas pusi un pūlas izdomāt, kā vislabāk Kūkumu atradināt no bailēm.

KRIKŠIS UN VĀVULIS

Vīsu nedēļu Kriksis cītīgi veic savus sarga un gana pienākumus. Svētdienas rītā, kad varētu pagulēties, paslinkot, viņš pieceļas līdz ar sauli, no saimnieces palūdz gabalu maizes un tad steigšus dodas uz mežu.

Bērza galotnē kūko dzegūze.

„Labrīt, zvanītāja!“ Kriksis sveicina. „Vai zini, kur tagad varētu sastapt Kūkumu?“

„Kūkums aizgāja pie tēva brāļa apraudzīt jaunus kāpostus.“

„Vai tas tālu?“

„Cauri krūmiem, gažām kalnam, pāri lejai, taisni vien, taisni vien. Ja nenomaldās, tad pēc piecām putnu minūtēm var nokļūt pie zaķu kāpostu lauka.“

„Un cik ilgi jārikšo man?“ Kriksis interesējas.

„To es skaidri nezinu. Droši vien paies kāda suņu pusstunda. Bet apgalvot nevaru. Izmēģini pats.“

Kriksis piemiedz vienu aci, piemiedz otru, vēdina asti un klusi dudina:

„Hm... hm... hm... Ne nu es pazīstu suņu, ne putnu pusstundas. Labāk sekošu savam degunam!“

Kriksis sameklē Kūkuma pēdas un dodas pa tām dziļāk mežā. Nu viņš šķērso pavisam svešu vietu.

„Vai es eju pareizā virzienā?“ tas jautā vārņai.

„Kā liekas, pareizi būs. Ja zaķa tur nav, nāc atpakaļ, atradīsi citur...“

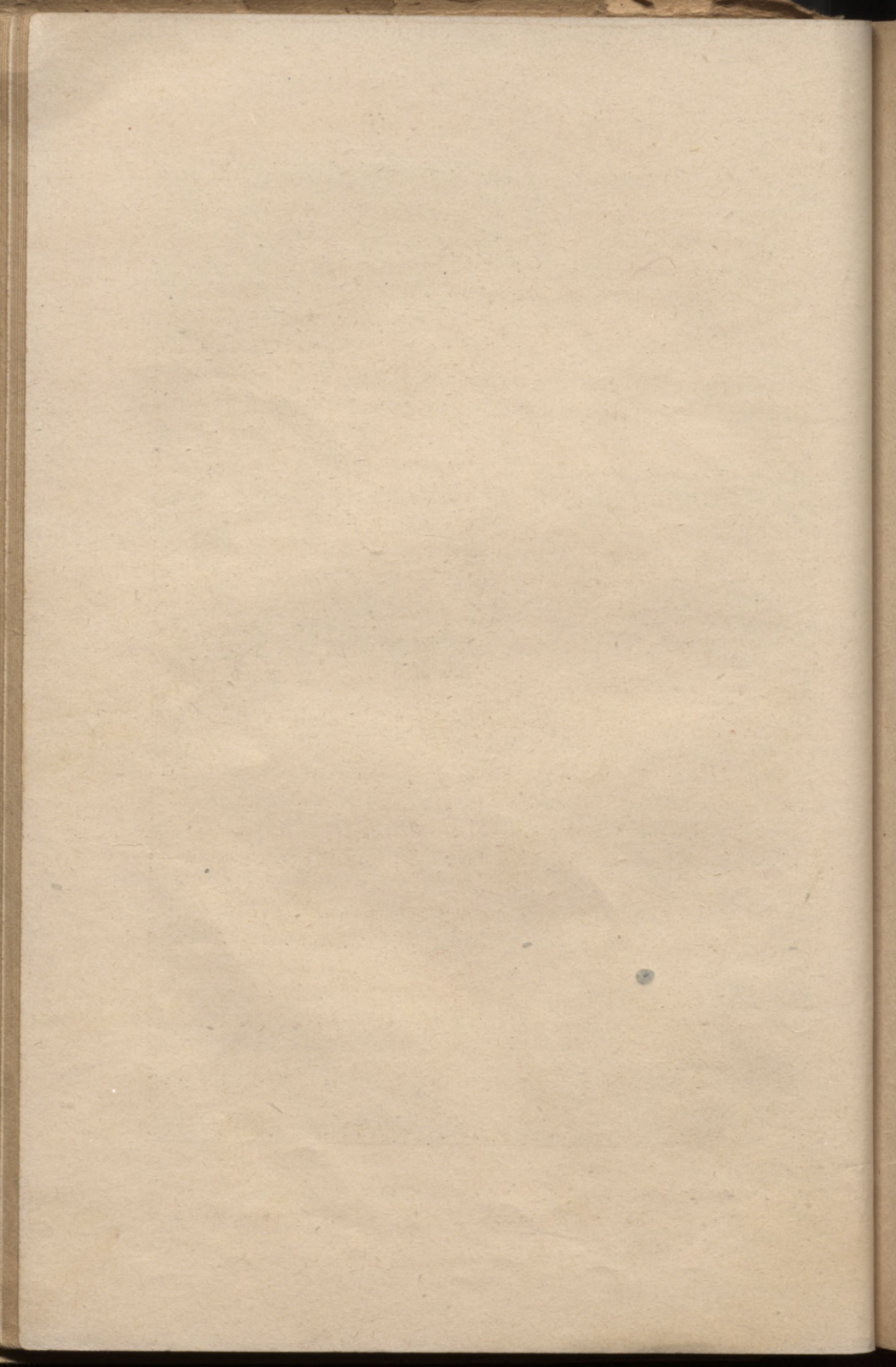
„Vai tad nav labāk, ja tūlīņ eju citur?“

„Kā patīk! Mežs liels. Var iet riņķu riņķiem,“ vārņa vienaldzīgi nosaka.

Kriksis saprot, ka no vārņas nekādas skaidrības iegūt nevarēs, turpina meklēšanu gan pa labi, gan pa kreisi, jo zaķu ceļu mežā ļoti daudz. Iet, iet, kamēr pazaudē Kūkuma pēdas. Nu suņuks apstājas.

„Tad tādas tās putnu minūtes!“ viņš slauka sviedrus. „Saule jau rāda

brokastu laiku, bet mežam neredzu ne gala, ne malas. Sameklē tad nu zaķu kāpostu dārzu!“

Sos vārdus sadzird žagata Klača.

„Ko es dzirdu, ko es redzu!“ viņa brīnās. „Suns neprot pa pēdām sameklēt zaķi!“

„Tā dažreiz notiek,“ Kriksis godīgi atzīst savu nevarēšanu.

„Tādas lietas tev nu gan vajadzēja labi izmācīties..“

„Nē, kundze, tas nav iespējams! Mežā daudz zaķu. Pēdas iet uz dažādām pusēm. Tu taču saproti, ka es nevaru reizē skriet uz priekšu, atpakaļ un vēl pa labi un kreisi.“

Nu plāpīgajai Klačai nav ko atbildēt. Tā pēkšņi kļūst nevaļīga, bet pirms aizlidošanas tomēr piebilst:

„Varbūt tev taisnība, bet ja es būtu suns, es prastu izlīdzēties. Sveiks! Man nav vaļas tevi mācīt —“

„Lido vien, lido vien,“ Kriksis nepūlas Klaču aizkavēt, „nav man arī lielas patīkas tavās pamācībās klausīties,“ viņš samet asti gredzenā un dodas taisni uz priekšu.

Pie biezu eglīšu jaunaudzes Kriksis ierauga lielu pelēku suni.

„Nu varēsīm ceļot divatā,“ Kriksis priecājas. „Au kaimiņ kā tu te gadījies?“ viņš uzkauc.

„Kas es tev par kaimiņu...“ svešais rūc.

„Ko nu lepojies! Tāpēc vien, ka tu esi par mani lielāks, tev nevajaga izlikties par milzi.“

„Ko tu tur muldi? Tu vēl laikam nezini, ar ko tev darīšana. Esmu vilks Vāvulies!“

Vilks, domājams, ka Kriksis nobīsies un tūlīņ bēgs, sagatavojas ķeršanas lēcienam.

Bet Priksis nebīstas un nebēg. Droši iet vilkam pretim.

„Ļoti patīkami!“ viņš jautri uzsauc. „Beidzot es tevi satieku. Sveiks!“

„Hmnr...“ Vāvulis kaut ko nesaprotamu nomurmina.

„Ko tu brīnies? Vai neredzi, ka es priecājos! Jā, es priecājos, ka dabūšu iepazīties ar īstu vilku. Kā klājas? Kādēļ tu tāds sabozies?“

Pirmajā brīdī Kriksa vaļsirdīgie vārdie vilku mazliet apmulsina. Bet tas tikai īsu mirklīti. Vāvulis atceras Ošķeres stāstu par Kriksa neparasto tikšanos ar Kūkumu.

„Mulķa kucēns... Tā jau domāju... Nebūs man ar to daudz jāpiņķējas... Ka ņemšu rokā, tad mežā būs atkal miers,“ viņš ļauni smejas.

Nu Kriksis kļūst drusku aizdomīgs.

„Tu kaut ko teici, bet es labi nesapratu. Lūdzu — atkārtο vēl!“

Vāvuļa acis iespīdas.

„Runāšana man nepatīk, bet darišana. Gribu tevi... paglaudīt...“ tas ierēcas un metas Kriksim virsū.

Kriksis saprot, ka ar lielo vilku saķerties plecos un cīnīties tam nebūs pa spēkam un tāpēc drusku izvairās.

„Jāpaskatās, kā ar šādu īgņu lai tieku galā,“ viņš kāpjjas atpakaļ.

Vāvulis seko uz pēdām. Bet arī vilkam netik tieši mesties Kriksim krūtīs. Tas pasitas sānis, lai uzbruktu no mugurpuses. To tik Kriksis bija gaidījis. Viņš ātri pasviežas apkārt.

„Tu gribi ķert mani, bet un es ķeršu tevi! Un ja es tevi noķeršu aiz astes, tad tā putēs... Nežēlošu!”

Skrien Vāvulis un Kriksis apkārt resnajai priedei. Vāvere Žipa sēž blakus kokā un mirkšķina acis.

„Es nu tagad nesaprotu, vai Kriksis ķer Vāvuli, vai Vāvulis Kriksi,“ viņa brīnās.

To laikam nezina arī abi skrējēji. Tie skrien tik ātri, ka kājas vien zib. Vāvulis liek garus soļus, Kriksis ātrus. Reizēm Vāvuļa aste Kriksim gandrīz pie deguna, reizēm Vāvulis min Kriksim uz papēžiem.

Žipa redz, ka te vairs joki nebūs. Tā gribētu Kriksim palīdzēt, bet nevar izdomāt, kā un ko darīt. Aiz uztraukuma vāvere lēkā no zara uz zaru un sauc:

„Kriksi, dari, ko vari! Ja tu noķersi Vāvulis, būs labi! Ja Vāvulis panāks tevi, tad man sāpes tikai sirds, bet tev sāpēs visi kauli... Piepūt vaigus un turies, kamēr es sameklēšu paligus.”

Kriksis neatbild. Viņš skrien tik ātri, kā vēl nekad nav skrējis.

Vai Kriksism vaļas apskatīties, kur spert kājas?

Nē!

Skrejceļā tam pakritis resns priedes zars. Pirmo reizi, riņķojot ap priedi, tas pārlec zaram, otrā, trešā un ceturtajā reizē arī lēcieni izdodas labi. Beidzot pagadās uzmīt uz zara resnā gala. Tas noliecas uz zemi, bet otrs gals paceļas oaisā un ķer Vāvuļa degunu. Vāvulis paklūp, apmet kūleni, atsitas ar pieri pret kādu celmu un apdullis paliek guļot.

Kriksis tā nepamana. Skrien un skrien tik apkārt priedei.

Pa tam vilks drusku atžirdzis, paceļ galvu, skatās uz priedes pusi un brīnās:

„Ko es redzu? Viens suns, divi suņi, trīs, četri, pieci, seši man pas-krien garām. Kriksis laikam te veselu baru atvedis. Kaut kas traks! Vēl viens! Astotais, vēl devītais... Šausmas! Desmitais arī! Kā lai tieku projām? Vienpadsmitais... Ja tie mani ieraudzīs, tad esmu pagalam. Divpadsmitais, trīspadsmitais...”

Kriksis tik skrien priedei apkārt, un Vāvulis skaita. Tam nav ne jausmas, ka skrējējs ir viens un tas pats Kriksis.

Vāvulis jau aizskaitījis līdz divdesmit. Jlgāk vairs nespēj palikt uz vietas.

„Jāmūk! Ja tik nav par vēlu,“ viņš bēdīgi nopūšas un lēnām virzās tālāk nost no priedes.

Vispirms Vāvulis aizslēpjas aiz egles, tad aiz bērza. Pēc tam ar slaidu lēcieni pazūd krūmos.

Bet Kriksis tik riņķo apkārt priedei. Skrien, skrien, kamēr kājas sāk pagurt.

„Vienkārši nespēju vairāk...“ viņš elso. „Nu jāmetas vilkam krūtīs. Tad redzēsim, kas notiks...“

Kriksis ātri pagriežas un pārsteigts skatās apsārt.

„Es laikam būšu skrienot acis pazaudējis... Vāvuļa neredzu!“ Suns patausta acis.

„Savādi! Hmm... Kokus redzu. Tas nozīmē, ka acis vēl kārtībā. Bet Vāvuļa tomēr neredzu.“

Kriksis skatās gaisā, skatās zemē, vēro krūmus un koku pazares, — Vāvuļa kā nav, tā nav.

„Mežā laikam viss kas iespējams. Cilvēki to sauktu par brīnumu. Ko lai es saku?“ viņš groza galvu.

No šīm pārdomām Kriksi iztraucē vāvere Žipa. Tā slaidiem lokiem ceļo no zara uz zaru un sauc:

„Palīgus nedabūju. Neviens negrib Vāvuli redzēt... Bet es skatos, tu esi varens suns! Viens pats pieveici Vāvuli. Kā tu to izdarīji?“

„Nezinu,“ Kriksis smaida.

„Kā tas var būt? Padara to, ko neviens līdz šim nav varējis, bet pats nezina!“

„Es jau arī brīnos. Tā tas notikt var vienīgi mežā.“

Vāvere nokāpj no zara zemē, sakārto savu kuplo asti un nāk pie Krikša.

„Jo vairak tu man stāsti, jo mazāk es saprotu,“ viņa atzīstas.

„Iesim pie Kūkuma. Viņš tevi nepacietīgi gaida.“

LIELAIS VANAGS

Kūkums skrien pretim Žipai un Kriksim.

„Sveiks, Kriksi! Vai tu tiešam satiki Vāvuli? Un tiki cauri ar veselu kažoku?“

„Kā redzi!“

„Ko jūs darijāt? Vai spēkojāties?“ Kūkums interesējas.

„Nē, mēs skrējām. Viņš ķēra mani, es ķēru viņu. Un tad mēs ķērām viens otru. Es skrēju apkārt priedei...“

„Bet ko darija Vāvulis?“ Kūkums nespēj valdīt zipkāribu.

„Dzinās man pakaļ.“

„Un pēc tam?“

„Es dzinos viņam pakaļ...“ Skrēju, kamēr Vāvulis pazuda. Vairāk es nekā nevaru pateikt, jo pats nezinu. Vai Vāvulis kaut kur ir, vai nekur nav, to nemāku noskaidrot. Mežs ir pārāk liels,“ Kriksis pabeidz savu stāstījumu.

Kūkums sirsnīgi krata drauga ķepu un saka:

„Tavs piedzīvojums ir ļoti neparasts, bet man prieks, ka beigas ir labas. Man vienmēr patīk labas beigas. Tagad varam mierīgi meklēt pusdienai kaut ko ēdamu. Tu, Žipa, varētu parādīt kādu vietu, kur aug sarkanais āboliņš. Vai tu arī ēd āboliņu?“ Kūkums jautā Kriksim.

„Nē!“

„Bet cilvēki saka, ka suns ēdot zāli,“ Kūkums iebilst.

„To es daru tikai tikdaudz, lai parādītu cilvēkiem, ka gaidāms nelāga laiks...“

„Zēl gan,“ Kūkums nopūšas, „mēs nevarēsim tevi pacienāt. Ja nu Žipai būtu kaut kas tāds, kas Kriksim garšo, es par to ļoti priecātos.“

„Man ir tikai čiekuri,“ Žipa paziņo.

„Pateicos,“ Kriksis pasmaida, „čiekuri man vēl mazāk piemēroti nekā aboliņš.“

Zaķis ar vāveri saskatās.

„Būs ļoti nepieklājīgi, ja mēs ēdīsim, bet Kriksi nepacienāsim. Muļķīgi, pavisam muļķīgi! Vai tā nav, Žipa?“ Kūkums zautā.

Vāvere pāris mirkļus padomā un tad klusi saka Kūkumam:

„Vajadzēs aizskriet pie āpša Saruma. Varbūt no tā varēs dabūt kautko tādu, kas ciemiņam garšo.“

„Esi tik laipna un dari tā. Bet steidzies gan! Mēs tepat tevi pagaidīsim.“

Žipa aizsteidzas lieliem lēcieniem, bet Kūkums ar Kriksi sēž uz celma un vēl reiz pārrunā neizprotamo vilka nozušanu.

„Visādi gadās,“ Kūkums prāto, „Mežā ļoti jauka dzīve, bet stipri jāuzmanās. Te vajaga gaišu acu un vieglu kāju. Jā, kājas sevišķi noderīgas! Viens, divi, trīs — spuduc! Ja es skaidri zinātu, ka varu skriet ātrāk par Vāvuli un Ošķeri, tad man nebūtu nekādu bēdu.“

„Izmēģini,“ Kriksis dod padomu.

„Neiespējami!“ Kūkums uztraukti iesaucas.

„Pilnīgi iespējami! Pats zini, — šodien to izdarīju.“

„Tu esi tu, bet es esmu zaķis. Un zaķi, man godīgi jāatzīstas, ir drusku bailīgi...“

„Nevajadzētu pārmērīgi baidīties,“ Kriksis pamāca. „Raugi atrādīnāties.“

„Nē, nē! Bez bailēm es nevarēšu iztikt... Reiz mans tēvs esot gribējis aiziet uz cilvēku kāpostu dārzu un...“ Kūkums aprauj teikumu.

„Bēdz, Kriksi! Tūlīn būs uzbrukums...“ viņš paspēj tik izsaukties un ieskrien krūmos.

Kriksis izbrīnējies skatās uz priekšu, skatās atpakaļ, pa labi, pa kreisi — uzbrucēja ieraudzīt nevar. Beidzot apsēžas atkal uz celma un gaida, kas notiks.

Notikums nāk drīz. Kā bulta no mākoņiem uz leju drāžas liels vanags un seko Kūkumam.

„Au-u!“ Kriksis iesaucas. „Tik liela vanaga es vēl neesmu redzējis! Jāiet paskatīties, vai draugam nav vajadzīga mana palīdzība.“

Kriksis nekavējas. Steidzas uz to pusi, kur nozud Kūkums un lielais vanags. Viņš nonāk ciņas vietā pašā pēdējā brīdī.

Vanags iecirtis nagus Kūkuma mugurā un pūlas to aiznest. Nabaga zaķis tā pārbijies, ka nespēj ne vārda pateikt, ne pretim turēties. Vanags to jau būtu aiznesis, bet Kūkums ir diezgan smags, un vanagam, lai tiktu gaisā, vajaga krietni atsperties.

„Laid vaļā!“ Kriksis bargi uzsauc vanagam un steidzas vēl ātrāk uz priekšu.

„Netraucē mani,“ vanags dūsmīgi atbild. „Pazūdi, zemes rāpuli, pie laika, ja negribi, lai tev izskrāpēju acis...“

„Ne tik lielīgi!“ Kriksis ierūcas un metas virsū vanagam. To saķert gan neizdodas, jo vanags ar visu Kūkumu beidzot paceļas gaisā.

Kriksis palecas un saķer vanaga asti.

„Ja jālido, tad lidosim visi trīs...“ viņš smejas.

Bet nekāda lidošana neiznāk. Tik smagu nesamo vanags nespēj gaisā noturēt. Viņš palaiž Kūkumu vaļā un ar strauju pagrieziena pūlas arī no Kriksa atkratīties. Tas viņam gan izdodas, bet Kriksa ķepās paliek vanaga aste.

Kūkums noveļas mīkstajās sūnās, turpat nokrīt arī Kriksis.

„Tā, esam atkal zemē!“ viņš jautri saka. „Un ja tavi kauli visi vēl savās vietās, tad šī diena jāsauc par īsti laimīgu. Es esmu pilnīgi vesels! Vanags par sevi to nevar teikt.“

Kūkums lēnām cilā ķepas.

„Kājas man veselās, bet mugura... Ai, ai! To vanags laikam stipri saskrāpējis. Sāp, ka ne izteikt nevaru.“

Kriksis apskata Kūkuma muguru. Vanaga asie nagi tur atstājuši dziļas rētas.

„Vanags tevi krietni apstrādājis. Es jau sen sacīju, ka nevajaga baidīties. Būtu palicis man blakus, vanags nedrīkstētu tuvoties. Mugura būtu vesela. Tagad tu esi slims, īsts slimnieks. Tūlīņ vedīšu uz slimnīcu.“

„Uz slimnīcu? Kas tā tāda?“ zaķis izbailēs cilā ausis.

Mazu mirklīti Kriksis pārdomā un tad saka draugam:

„Slimnīca ir vieta, kur ārstē slimniekus. Vismaz pie cilvēkiem tas tā ir. Ja kāds pazaudē kāju vai roku, tad slimnīcā tūlīņ pieliek jaunu.“

„Vai tu pats redzēji?“ Kūkums arvien vēl netiek vaļā no šaubām.

„Nē, redzējis neesmu. Bet man to stāstīja žagata Klača.“

„Žagatai daudz ticēt nevar. Tā bieži vien sajauc melus ar patiesību.“

„Kāda gan vajadzība Klačai mums stāstīt pasacīņas?“ Kriksis brīnās.

„Liela runātāja. Ar patiesību vien nepietiek.“

„Bet šoreiz žagatai taisnība,“ Kriksis nešaubīgi apliecina. „Kad balķis Kroņu Kārlim mežā pārlauza kāju, tas bija stipri slims. Saimnieks to tūlīņ aizveda uz slimnīcu. Vai nu tur viņam iedeva jaunu kāju, vai salāpīja veco, to es nezinu. Bet puisis tagad staigā svilpodams. Tu arī varēsi svilpot, ja tev uzvilks mugurai jaunu ādu vai vismaz salāpīs veco. Iesim! Drošības dēļ es tevi pavadišu. Tik parādi isāko ceļu.“

„Nevaru parādīt...“

„Kādēļ ne?“

„Mums slimnīcas nav,“ zaķis skumji paziņo.

„Kā nav?“

„Nu tā... vienkārši nav!“

„Tas ir ļoti bēdīgi. Ko nu darīsim?“

„Es n-e-z-i-n-u,“ Kūkums smagi nopūšas.

Kriksis vicina asti un klusē. Var redzēt, ka viņš pūlas izdomāt ko svarīgu. Beidzot tas apsēžas Kūkumam blakus.

„Pacieties, draudzīņ!“ suns mierina zaķi. „Kā šodien nav, rītu jau var būt. Iekārtosim slimnīcu! Tur varēs ārstēties visi slimie zvēri un putni. Protams, vanagam asti klāt nelīmēsim. Lai dzīvo bez astes citiem par apsmieku...“

Kriksis palīdz zaķim aizvilkties uz meža biežokni. Pie caurās egles tam liekas vislabākā vieta slimnīcas iekārtošanai.

„Egles caurumā varēs glabāt zāles un citus ārsta piederumus, bet paēģļu krūmos ievietosim slimniekus. Ko tu par to saki?“

Zaķis priecīgs.

„Ar laiku pavisam jauki tas būs! Vispirms tu laikam izārstēsi manu muguru?“

„Es?“

„Ko tu brīnies? Nupat teicies te ierīkot slimnīcu. Un ja tu to vari, tad ārstēt arī māķi.“

Kriksis pakasa aiz auss.

„Hm... Par slimnīcu es runāju gan... Bet ārstēšana ir pavisam cita lieta. Vajadzēs meklēt speciālistus.“

„S-p-e-c-i-ā-l-i-s-t-u-s?“ Kūkums domīgi atkārtoti. „Tas ir pārāk grūts vārds. Laikam tāpēc to nesaprotu.“

„Mēģināšu izskaidrot. Klausies abām ausīm, gan tad sapratīsi. Jā... Speciālists ir speciālists... Tur nekā nevar darīt. Tā tas ir. Saproti?“

„Nē!“

„Nu tas ir tā: ja kādam sāp acis, tad tas iet pie acu ārsta. Un acu ārsts ir acuārsts — īsts speciālists. Tā cilvēki izgudrojuši... Man liekas, pie jums tas nevar būt citādi. Nu — saproti?“

„Sāk skaidroties...“

„Klausies vēl: zobus ārstē zobu ārsts, un ausis atkal tāds, kas to lietu labi prot. Man liekas, ka tu zināsi, kas te mežā ir tādi kārtīgi gudrinieki?“

„Jā... Tas var gan būt, ka es to zinu,“ zaķis atbild. „Zobus varētu ārstēt vāvere, ar acīm vislabāk galā tiks pūce, par kājām zinās mans tēva brālis — vecais Čipa, ausis... hm... par ausīm varētu rūpēties dzenis. Tā tad slimnīca var sākt darboties! Tas man patīk! Tu pats kaut ko arī varēsi palīdzēt?“

„Vaļas brīzos. Tu zini, man tikai svētdienas brīvas. Protams, atnāks, kad vien varēšu. Tagad eš aizskriešu uz māju pie vecā runča Lūpa pēc zālēm tavai mugurai. Kamēr slimnīca nav gatava, tikmēr kaut kā jāiztiek pašiem. Gaidi mani tepat pie šī celma. Es drīz būšu atpakaļ,“ Kriksis nosaka un dodas ceļā.

Gabaliņu paskrējis, viņš apstājas un sauc:

„Pa to laiku, kamēr es būšu projām, tu palūdz, lai dzenis iekā, eglē uzrakstu:

S L I M N Ī C A

lai kaļ labi lielu un labi salasāmu. Tas ļoti svarīgi. Tad slimnieki zinās te pulcēties. Slimnīca bez slimniekiem nav nekāda slimnīca. Un tu nu sēdi mierīgi un sāc veseloties.“

Kriksis tiešam atnes zāles.

„Tās esot vislabākās zāles, kādas vien varot būt. Tā man teica vecais runcis. Gatavotās no tīra krējuma... Tūliņ es tevi sazāļošu.“

Gan Kūkumam mugura svilst kā uguni, tomēr viņš pacietīgi ļauj Kriksism notīrīt ievainojumus un uzlikt labās zāles.

Pusstundu vēlāk Kriksis aprauga drauga muguru.

„Nu — vai sāp vēl?“

„Sā — ā—p!“ Kūkums saraujas.

Pēc britiņa Kriksis atkal apjautājas:

„Vai zāles palīdz?“

„Palīdz gan...“

„Būsi drīz vesels?“

„Vēl nē...“

„Tas laikam tāpēc, ka tu neesi slimnīcā. Tur ārstēšanās būtu jau galā. Bet nu nekā nevar darīt. Jāpagaida!“

Skiņoties Kūkums sirsnīgi pateicas Kriksim par palīdzību un solās visdrīzākā laikā sarunāt ārstus un gādāt par slimnieku uzaicināšanu.

Priecīgu prātu Kriksis ierikšo Strautnieku pagalmā.

„Kas to būtu domājis, ka mežā varēs tik raibus notikumus piedzīvot!“ viņš stāsta Lūrim. „Nākamajā svētdienā tu nāc man līdz!“

Bet runcim negribas redzēt meža brīnumus.

„Pateicos,“ viņš lepnī izslien gaisā savu gafo asti, „neesmu nodomājis kļūt vieglprātīgs. Manā vecumā aušības vairs nepiestāv... Ar labu nakti!“

„Čučī, runcīt,“ Kriksis laipnīgi atsaucas, „čučī mierīgi! Un nekāp uz darvota jumta! Tas ir vēl bīstamāk nekā izstalgāt lielo mežu. Vai man nav taisnība?“

Lūris neatbild. Viņš steidzīgi nozūd aiz pagraba stūņa, jo tam ļoti nepatīk, ja kāds atgādina jumtu un darvu.

SLIMNICA PIE CAURĀS EGLES

Pēc nedēļas Kriksis atkal ierodas mežā.

„Kā klājas, Kūkum? Vai slimnīca gatava?“ viņš prasa zaķim.

„Gatava!“ Kūkums lepni paziņo. „Slimnieki sanākuši?“

„Slimnieki nāk bariem vien.“ „Un ārsti?“

„Vai nu bez ārstiem... Nāc, es tev visu parādīšu!“

Nezinātājam slimnicu atrast būtu ļoti grūti. Ceļš iet liku loču caur krūmiem un briksņiem, caur zāli un kuplajām papardēm. Lai slimnieki justos drošībā, apkārt lielajai eglei savīts biezs zaru žogs. Pie vārtiem par sargu stāv dūšīgs ezis.

„Kas te ložņā?“ vārtu sargs uzsauc nācējiem.

„Kūkums ar savu draugu!“ zaķis atsaucas.

„Kūkumu es pazīstu, bet to otru... uf... puh...“ ezis sacel adatas.

„Esi mierīgs! Ja es saku, ka draugs, tad nav ko būties. Laid iekšā!“

Ezis aizdomīgi noskatās Kriksim pakaj.

„Ši draudzība ir neredzēta, bet ko es, vecs vīrs, tur varu teikt. Visādi brīnumi pasaulē notiek.“

Kriksa ierašanās satrauc nevien vārtu sargu, bet arī ārstus un slimniekus. Klika vāverīte nomet kruķus un pūlas uzrāpties kokā; irbe, nevarēdama slimo spārnu cilāt, paslēpjas zem ārstu galdiņa. Kurmim viena roka pakārta karlā, ar otru tas māj mazam zaķēnam:

„Pameklē lāpstu! Bez kārtīgas alās te nevarēs tverties.“

„Lūdzu, bez uztraukuma!“ Kūkums sauc. „Šis te ir Kriksis, mans draugs un pie tam liels gudrinieks. Viņš bija tas, kas mācīja šeit iekārtot slimnīcu. Es pats to nebūtu iedomājies.“

Pēc šiem vārdiem slimnieki tūdaļ kļūst mierīgāki. Par Kriksi tie visāduš dīvainus stāstus dzirdējuši. Nu apskata to kā lielāko brīnumu. Pat ārsti, kas vienmēr izliekas gudri un lepni, nu draudzīgi uzsāk sarunas:

„Klausies, Kriksi, man te tāda grūta lieta. Vāverei zobs pēc izskata pilnīgi vesels, bet sāpot, šausmīgi sāpot. Es nu nezinu, ko lai daru?“ zobu ārsts stāsta.

Kriksis drusku padomā un tad pamāca:

„Ja labi nezina, ko darīt, tad vajaga nogaidīt. Pa to laiku zobs varbūt kļūs vesels. Un ja nekļūs vesels, tad vajadzēs to izraut...“

Acu ārste pūce arī atnāk pie Kriksa.

„Man vajadzētu laba padoma. Skaties, ūpim acis kā šķīviši, bet slimnieks tomēr neredz. Zales arī nepalīdz. Varbūt tu zināsi, kas man darāms?“ Kriksis apskata veco ūpi.

„Jāgādā acenes! Ūpim acenes ļoti labi pietāvēs...“

Par zobu raušanu ne pati vāvere, ne arī citi slimnieki nekā nezina teikt, jo tādas lietas nav vēl piedzīvotas. Bet acēņu ieteikums sajūsmīna visus. „Tam tik ir galva!“

„Un nevien galva, bet arī laba saprašana... Galva ir katram, bet par saprašanu — to nevar teikt!“

„Ja viņš nebūtu suns, mēs to ieceltu par savas slimnīcas direktoru,“ slimnieki klusi spriež.

„To tik nevajaga viņam stāstīt“, žagata pamāca, „tad var gadīties, ka Kriksis kļūst iedomīgs un lepns. Iedomīgi radījumi man nepatīk. Es neciešu, ja kāds izliekas gudrāks par mani. Neviena to labprāt necieš...“

„Kriksis nekļūs iedomīgs,“ pūce pūlas žagatu pārliecināt. „Mana radiniece, kas dzīvo Strautnieku vecajā liepā, stāsta, ka Kriksis esot visprātīgākais suns. Otra tāda šī nezina. Bet ja kāds ir prātīgs, tad tas nozīmē, ka viņš nav muļķis. Un ja kāds nav muļķis, tad tas nav arī lepns. Vismaz pie putniem tas tā ir.“ Žagatu pārliecināt nav viegli.

„Es nezinu,“ viņa smīn, „ko Kriksis darīs, ja dabūs zināt visu to, ko mēs par viņu runājam.“

„Nekā nedarīs! Nemaz navajaga daudz iemeslu, lai būtu uzpūtīgs. Bet Kriksim iemeslu vairāk kā vajadzīgs,“ pūce zīmīgi nosaka. Tad viņa vēlreiz pastāsta visu, ko no savas radnieces un Kūkuma dzirdējusi par Kriksa gaitām.

Pa to laiku Kriksis un Kūkums apstaigā visus slimnīcas kaktus un izložnā visapslēptākās vietas.

„Ir gan ista slimnīca! Es neticēju, ka mežā var tik labi iekārtoties,“ Kriksis priecājas. „Ja man gadīsies kāda slimība, es tūliņ nākšu pie jums ārstēties. Un ja jums vajaga manas palīdzības, tad pasūti man ziņu. Vakarā, kad būšu no ganiem brīvs, steigšos šurp. Tik pasauc!“

Zaķis apsēžas un domīgi skatās Kriksim acīs.

„Kā lai tevi pasaucu? Uz tavu māju es nedrīkstu iet.“

„Ak tu — muļķa zaķi! Vai tev pašam jānāk! Atsūti vārnu vai žagatu.“ „Nu es saprotu!“ Kūkums priecājas. „To tu labi teici. Žagata! Tā ir ļoti piemērota!“

OŠĶERES VILTĪBA

Kriksis guļ dienviņu dārzā zem ābeles. Guļ cieši iemidzis kā jau tāds, kas krietni strādājis un labi paēdis.

Ābeles galotnē ielaižas žagata Klača un uztraukti sauc:

„Čau, Kriksi, celies! Kūkums tevi gaida.“

Kriksis nedzird. Žagata nolaižas uz ābeles pazares un sauc vēl stiprāk: „Kriksi!“

Kriksis pa miegam pakustina ausis un guļ tālāk.

Nu Klača nolaižas zemē un parausta Krikša ausi.

„Celies! Kūkums...“ vairāk Klača nepaspēj pateikt, jo ābelei tuvojas runcis Lūris.

Kriksis paveļ acis. Suņuks sadzird tikai vienu vārdu: Kūkums!

„Saprotu,“ viņš pamāj Klačai, kas paslēpusies ābeles kuplajos zaros, „Kūkums mani gaida,“ un steidzas uz mežu.

Jā, Kūkums tiešām gaida. Sēž mežmalā un izskatās tik bēdīgs, cik nu vien zaķis bēdīgs var būt.

„Kas noticis?“ Kriksis prasa un slauka sviedrus, jo straujais skrējieni to krietni sakarsējis.

„Slim-nī-ca p-a-ga-lam...“ zaķim dreb lūpa.

„Ko? Slimnīca ar visu žogu un cauro egli?“

„Žogs un egle ir, bet slimnieku un ārstu vairs nav!“

„Kur tad tie palikuši?“

„N-nezinu. Mana tēva brāļa vairs nav. Nevie na nav!“ Kūkumam, nobirst liela zaķa asara.

„To es nesaprotu...“ Kriksis berzē pieri.

„Es arī ne. Tāpēc saucu tevi. Iesim apskatīties.“

„Vai tu tur šodien nebiji?“ Kriksis brīnās.

„Līdz vērtiem biju, bet tālāk ne. Man vienam tā kā... drusku bai-les...“ „Tagad nav vaļas baidīties,“ Kriksis pukojas. „Iesim un raudzīsim noskaidrot, kas īsti noticis.“

Pa ceļam Kūkums stāsta:

„Man uznāca mazas vēdera sāpītes... Domāju, jāiet pie ārsta. Tāpēc jau mums ir slimnīca... Aizgāju. Vārti vaļā... Nekādas dzīvības. Ko tu tād gadījumā darītu?“

„Ietu apskatīties.“

„Tu gan tā darītu, bet es... Zini, zaķi nav sevišķi droši. Es arī esmu zaķis... Laidos projām, ka ne atpakaļ nepaskatījos. Bet tur jau arī nebija ko redzēt. Viss kluss un tukšs,“ Kūkums taisnodamies iebilst.

Pie slimnīcas vērtiem nonākuši, abi draugi apstājas.

„Vai mēs iesim blakus?“ Kūkums klusi jautā.

„Es iešu taisni. Tu vari man nākt kreisajā pusē, bet ja labajā pusē izliekas drošāk, tad nāc tajā.“

„Vislabāk būs, ja es iešu aizmugurē...“

„Tur gan nav nekādas drošības!“

„Tā?“ Kūkums brīnās.

„Nu saprotams! Es nevarēšu redzēt, kas ar tevi notiek. Bet vislabāk būtu, ja tu nebaidītos. Bailīgajiem arvien iziet greizi.“

„Es nevaru...“

„Nu tad dari, kā zini. Skaties, egles zarā šūpojas vāvere Žipa! Iesim aprunāties.“

„Šurp, šurpu!“ Žipa māj. „Es drusku zinu!“

„Kas notika ar slimnīcu?“ Kriksis jautā.

Vāvere pavicina kuplo asti.

„Beigas es neredzēju... Aizgāju... Tas ir... Man ta iznāca... Gri-
bēju riekstus!“

„Žipa, tu laikam runā nepareizi! Cilvēki sauc to par melošanu. Riek-
sti, kā tu pati zini, nav vēl gatavi.“

„Es tikai gāju paskatīties, vai rieksti drīz būs lietojami.“

„Nu tad stāsti, ko redzēji, kamēr nebiji aizgājusi. Stāsti sākumu,“
Kriksis uzstāj.

„Sākums bija, kā visi sākumi, tīri labs. Tad atnāca lapsa...“

„Ošķere?“ Kūkums kļūst nemierīgs. „Ko viņa darīja?“

„Nekā nedarija. Teica, ka šī protot visas slimības tik ātri izārstēt kā
neviens cits. Kriksis šo esot sūtījis, lai tūlīp sāktu darbu... Citi ārsti,
kā vispārīgi esot lieli muļķi, varot mierīgi iet projām. Tie vairs nebū-
šot vajadzīgi. Bez tam, šī negribot citiem savas lielās zināšanas un gu-
drības izrādīt. Zaķis tūlīt pārlēca sētai, dzenis pakāpās augstāk egles
zaros. Un tad es gāju uz riekstu kalnu. Nepatika Ošķeres lielībās ilgāk
klausīties... Kad atgriezos, ārstu vairs nebija.“

„Un slimnieki?“ Kriksis skatās apkārt.

„Arī slimnieku nebija. Laikam visi izveseļojušies...“ Žipa bēdīgi
nosaka.

„Tā būs gan,“ Kūkums paskatās uz Kriksi. „Tā nu tas ir noticis...“

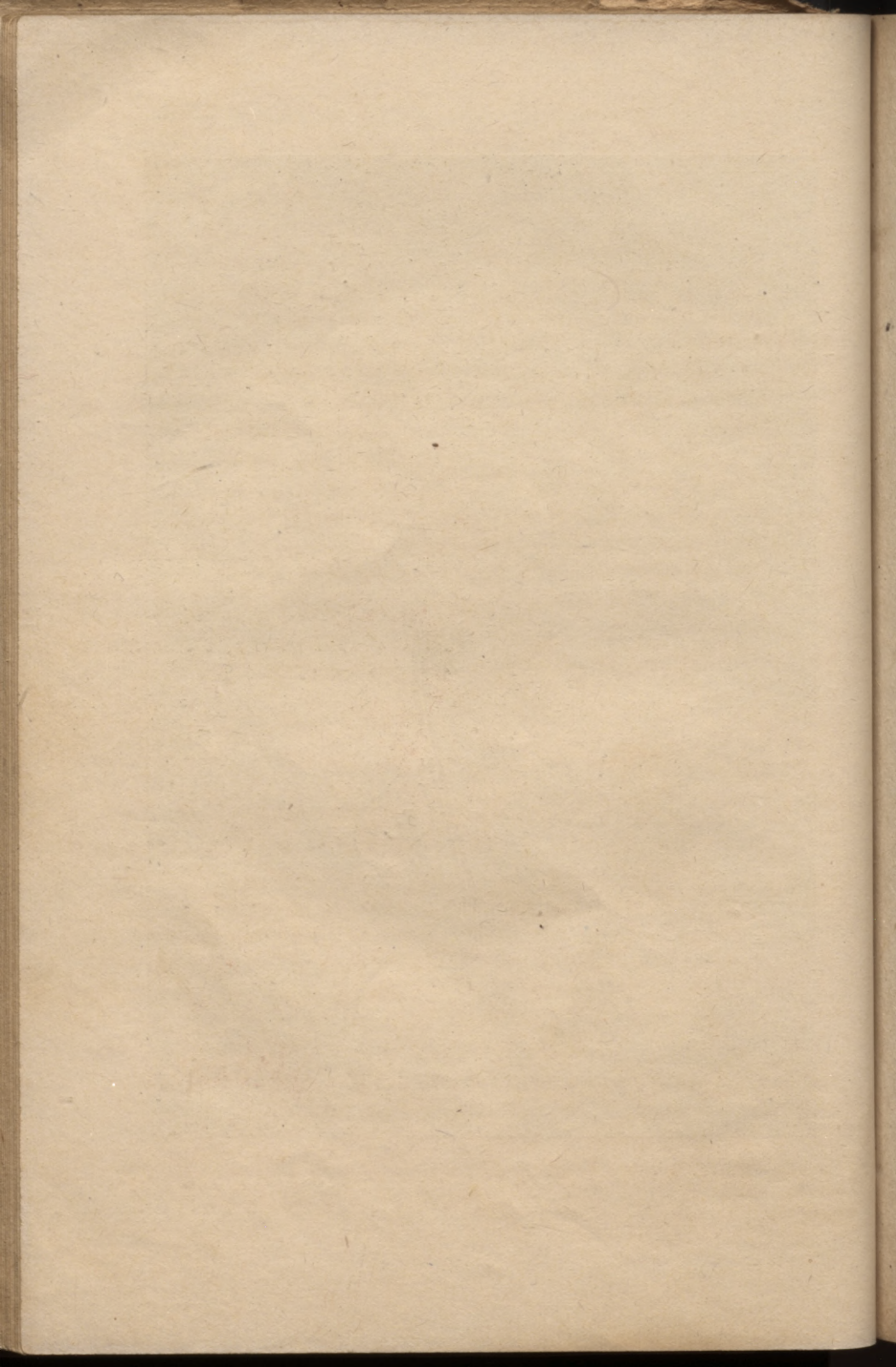
„Tā tad aprīti!“ Kriksis nu saprot Žipas stāsta īsto nozīmi un Kū-
kuma bailes. „Ak tad tāda ir Ošķere!“

Es šo esot sūtījis! Nu — drīz viņa dabūs just, ka tik nekaunīgi meli
nepaliek bez soda... Es drusku pagudrošu... Un tad...“

„Nē, nē!“ Kūkums pārtrauc. „Liecies mierā! Ar lapsu labāk nesāc.
Vismaz es negribu to redzēt.“

„Es gan gribu!“ Kriksis dusmīgi nosaka. „Ļoti gribu!“

OŠĶERE KAITINA KRIKSI

Majās pārnācis, Kriksis arvien vēl nevar rīties. „Ošķere, Ošķere! Kas šī tāda par meža ķeizarieni! Kūkums baidās, visi baidās. Pat Žipa, kurai nav nekāda iemesla būties, kura var uzskriet kokā, pat tā laižas no zara uz zaru, ka ne atpakaļ nepaskatās. Bet es gan nebīšos. Kad satikšu, tad...” Kriksis vīsta ķepu.

Pa tam Vāvulis, satīcis lapsu, smejas:

„Dzirdu, tev esot labi veicies...”

„Jā,” Ošķere ar labpatiku aplaiž mēli gar lupām. „Lai nu Kriksis brīnās! Slimnīcas vairs nava...”

„Kriksis vis nebrīnīties par tevi, bet gan stāstot visiem, kas vien gribot dzirdēt, ka tu esot visneveiklāka lapsa. Palaidusi vajā ārstus.”

Ošķere klausās, klausās. Vāvuļa vārdi tai nepatīk.

„Ko tas mulža kucēns zina”, tā sarauj degunu. „Tu pasaki viņam, lai pievalda mēli.”

„Kas man ko teikt! Ar tādu knīpu es nerunāšu. Ja būtu kārtīgs suns, tad cita lieta. Sīks plušķis! Nospļauties man uz to, ne runāt. Bet par tevi viņš zobojoties, taisni nīrgājoties...”

„To es nepieļaušu! Par mani neviens nedrīkst smieties. Un ja kāds to dara, tas dabū mācību.”

„Pārmāci viņu!” Vāvulis kūda lapsu, jo viņš vēl nav aizmīris savu neveiksmi. Nu tas klusībā grib panākt, lai lapsa uzsāk cīņu ar Kriksi.

„Pārmācīšu! Gan tu redzēsi. Pienāc rīt no rīta, tad tu dzirdēsi...”

„Labi! Pienākšu! Tik neaizmirsti, ka Kriksis par tevi smeļ istus suņa smieklus,” viņš aiziedams uzsauc.

Gabaliņu pagājījis, vilks aiz prieka iekaucas:

„Va-u-u-ī! Šoreiz man izdevās lapsu dabūt savā ķalpiņā. Nu plušķis beidzot dabūs manīt bailes! Kas nelaimējās man, to paveiks lapsa. Ošķere ir manīga. Gan viņa izdomās kaut ko tādu, ka Kriksis nekad vairs negribēs nākt uz mežu. Ko, viņš maisās citu darīšanās? Ko traucē manas gaitas? Plušķis, mulķis un nezin kas vēl. Vienīgi to es nesaprotu, kur viņš toreiz dabūja tik daudz palīgu? Ka tik nav savedis pilnu mežu

ar suņiem? Nu — ko tur daudz prātot! Ošķere visu nokārtos! Lai tik Kriksis nāk! Lai tik nāk! Va-u-ī!“

Bet Ošķere negaida Kriksa nākšanu. Vakara krēslā tā nemanot piezogas Strautnieku sētas stūrim.

„Vispirms gribu redzēt, kāds izskatās visu apbrīnotais Kriksis,“ lapsa nedomā un uzmanīgi skatās apkārt.

Gaida, gaida, Kriksis nerādās. Kriksis nezina, ka to kāds gaida. Pēc krietni paēstām vakariņām, viņš nodomājis drusku nosnausties, lai pēc tam uzsāktu mājas sarga pienākumus. Mierīgi tas guļ pelavu gubenī, jo nevar iedomāties, ka tik agrā vakara stundā kāds iedrošināsies tuvojies Strautnieku sētai.

Lapsai apnik gaidīšana.

„Zaķis pilnu mežu piestāstījis ar visādiem brīnumiem, bet tā, kā redzu, ir tukša plāpāšana. Izdaudzzinātais Kriksis, kā liekas, tumsā baidās sētā rādīties. Lai nenāk! Nav man lielas vajadzības. Dabūšu kādu vistu pilnīgi bez trača. Ar Kriksi satīkties paspēšu citā reizē.“

Ošķere aizskrien uz vistu kūti.

Gailis kliedz, cik spēj, brīdina vistas, lai tās paslēpjas. Bet vistām tumsā redzēšana ir pavisam vāja. Tās nekā cita nespēj darīt, kā tikai saukt:

„Palīgā, Kriksi, palīgā!“

„Tu taču esot stiprs!“

„Un drošs!“

„Nāc un rādi, ko vari!“

„Glāb mūs no lapsas nagiem! K-r-i-ksi!“ vistas kladzina ar visiem spēkiem.

Bet palīga nav. Ošķere sagrabj pirmo vistu, kas pagadās ceļā.

„Gaili, kad rītā pamodīsies Kriksis, pasveicini viņu no manis,“ tā ļauni iesmejas un, vistu padusē pasitusi, skien atpakaļ uz mežu.

Kriksis gan dzird vistu kliegšanu, bet tā kā saimniece aizvērusi gubena durvis, tad arī tiksana aizkavējas. Kamēr Kriksis atgrūž smagās durvis, paiet vairākas minūtes.

Ticis brīvībā, Kriksis drāžas uz vistu kūti.

„Kas te bija?“ viņš prasā gailim.

„Lapsa Ošķere. Lika tevi pasveicināt... Un Cekulīte ir projām... Lapsa aiznesa, kaut gan tu varēji to paglābt. Kaunies! Visu pavasari izlielījies par varenu drošinieku, bet uz vistu kūti tu nāc tīki tad, kad

Ošķere sen jau aizbēgusi. Mēs tev tik ļoti uzticējamies, nu redzu, ka esam...“

„Pagaidi,“ Kriksis pārtrauc gaiļa pārmetumus un skrien uz mežu.

Suņuks skrien, cik ātri vien var. Skrien ilgi, skrien tālu, Ošķeri panākt neizdodas. Sākuma Kriksis skaidri mana lapsas pēdas, bet vēlāk apjūk. Pa ceļam vēl gadas otras lapsas pēdas. Kuņas minusi Ošķere, kuņas tā otra, to Kriksis nespej atšķirt. Nāk tukšā atpakaļ uz māju, kaut gan zina, ka gaiļa un vistu pārmetumi būs ļoti smagi.

LAMATAS

Vairākas dienas Kriksis staigā apkārt kluss un domīgs.

„Oškere man jādabū rokā,“ viņš atkārtoto sev rītā agri un vakarā vēlu, „vienīgā bēda ir tā, ka nezinu, kā to izdarīt.“

Kriksis satiek žagatu Klaču, prasa tai padomu.

„Ej uz mežu un noķer!“ žagata pamāca.

„To gan viegli pateikt, ne izdarīt. Esmu mežu krustām šķērsām izstaigājis, lapsu neizdevās sastapt.“

„Nekā labāka tev šodien pateikt nevaru, pienāc pēc pāris dienām, varbūt tad...“

„Nē, gaidīt negribu! Ši lieta man jānokārto,“ Kriksis apņēmīgi nosaka un iet aprunāties pie vārnas Kramšas.

„Spēks te nelīdzēs,“ vārna pamāca, „vajadzēs ar gudrību. Aizved uz mežu gaiļi, lai tas drusku padzied. Tu pats noslēpies aiz kāda krūma un gaidi. Kad Oškere sadzirdēs gaiļa dziesmu, būs klāt kā saukta. Ko tālāk darīt, to tu laikam pats zināsi...“

Kriksis bez apdomāšanās pieņem Kramšas padomu.

„Vadzi, tā būs gan jādara, vismaz jāpamēģina,“ viņš priecīgi berzē ķepas. „Kaut nu gailis man nāktu līdz!“

Vecais Gailis, liels gudrinieks, strupi noraida Krikša lūgumu. Pat sapņos šis negribot lapsu redzēt, kur nu vēl iet uz mežu tišam rādīties. Lai pameklējot kādu citu...“

Kriksis meklē. Runā ar jauno gailēnu. Tas gatavs līdzī gājējs, jo nevar aizmirst Ošķeres aiznesto Cekulīti. Tā bijusi viņam laba draudzene.

Pa ceļam Kriksis pamāca gailēnu:

„Tu nekur projām neej. Stāvi zem koka un dziedī. Vairāk nekā — tikai dziedī!“

„Bet ja nu man uznāk bailes?“

„Vai tas varētu notikt? Tu taču esi drošs!“

„Tā nu gan... Bet ... arī dūšīgajam visādi var gadīties...“ gailēns kaunīgi piebilst. „Būtu labāk, ja tu mani piesietu pie koka.“

„Kādēļ?“ Kriksis nesaprašanā skatās uz gailēnu.

„Drošības dēļ...“

„Kas tad tā par drošību?“

„Drusku tomēr.“

„Vai tu taisies bēgt?“

„Es pats labi nezinu... Kamēr lapsu neredzu, tikmēr man dūša liela, bet kur tā paliks, kad atnāks lapsa, to tagad paredzēt grūti. Piesien gan?“

„Kā gribi, tā darišu,“ Kriksis nosaka un ar šmaugu saknes pīcku piesien gailēnu pie egles.

„Nu tagad drusku pagaidi, kamēr es noslēpšos. Pēc tam tu varēsi aicināt Ošķeri ciemā...“

Pāris minūtes gailēns gaida un tad sāk dziedāt skaļi jo skaļi:

„Kriku — riku, kārumniece, Atdod balto cāli!“

Kriksis, paslēpies kuplā paegļa krūmā, gaida lapsu. Kad gailēns piecpadsmīt reizes savu dziesmiņu izdziedājis, Kriksis dzird, ka tam aizmurgurē lapas čab un zari brikšķ.

„Klāt gan!“ Kriksis priecājas un sagatavojas lēcienam.

Bet ko viņš ierauga?

Pāris desmit soļu attālumā stāv vilks Vāvulis.

„Ak tad tev arī iegribējās gaiļa gaļas!“ Kriksis nikni ierūcas un drāžas vilkam pretim.

Vāvulis laikam šoreiz negrib cīnīties. Pagriežas un mūk. Kriksis dzenas pakaj. Viņš skrien tik ātri, ka koki vien zib gar acīm. Pat Vā-

vulis pārsteigts par šādu ātrumu. Arī tas liek garākus soļus, tomēr aizbēgt nevar. Drīz vien Kriksis atrodas vilkam blakus. Vāvulis jūt, ka Kriksis šoreiz noskaņties pa istam un joki nebūs, mēģina vajātāju sagrābt aiz kājas.

Kriksis uz to jau sagatavojies. Viņš palecas un — caps! — saķer Vāvula apkakli.

Kādu laiku Vāvulis rauj Kriksi pa celmiem un ciņiem. Beidzot suņam palaimējas apņemt vilka kaklu abām ķepām. Nu Vāvulis nes Kriksi uz pleciem.

Vāvulis skrien stenēdams, bet Kriksis tik smejas:

„Ātrāk, ātrāk! Šāda jāšana man patīk! Hopsā! Hopsā!“

Vāvulis nu saprot, ka godīgi vajā tikt nevarēs. Viņš drāžas biežākajos krūmos.

Gan Kriksis ierauj galvu plebos, gan vairās un grozās, tomēr zari skrāpē acis, ausis, kažociņu.

Kādu brīdi suns ciešas, ciešas, tad palaiž vilku vajā.

„Lai skrien,“ viņš nodomā, „ar mani tas, droši vien, drīzumā satīkties negribēs.“

Kriksis nu priecīgi tek atpakaļ pie gaiļa Bet liels ir suņa pārsteigums kad tas gaiļa vietā atrod egles zarā uzspraustu zīmīti ar uzrakstu:

„Pateicos par gaiļi! Rīt ap šādu laiku atnes vēl vienu. Tad man nebūs jāiet uz jūsu vistu kūti. Katrā ziņā atnes! Tas man jādod Vāvulim par to, ka šodien izpalīdzēja man un pakavēja tev laiku.

Uz redzēšanos!

Lielā meža pārvaldniece Ošķere.“

Labu brīdi Kriksis stāv meža vidū un brīnās. Brīnās nevis par Ošķeres viltību, bet par savu neapķērību.

„Esmu gan muļķis! Taisni neticami liels muļķis! Bez apdomāšanās ieskrēju Ošķeres lamatās. Nu drošais gailēns pagalam. Kā lai eju mājā? Aiz kauna nedrīkstēšu ne asti pacelt.“

Pavisam lēniem soliņiem Kriksis iezogas Strautnieku pagalmā. Nezinātājis varētu domāt, ka Kriksis dabūjis bargu pērienu.

KRIKŠIS MEKLĒ LAPSU

Mājās pārnācis, Kriškis dabū dzirdēt nepatīkamus vārdus, jo saimniece ļoti dusmīga.

„Ko man līdz suns, ja tas neprot pat lapsu no vistu kūts atvairīt! Tas nu esot mājas sargs! Guļ kā bluķis... Gan lapsa beidzot viņu pašu aizraus uz mežu...“ saimniece pukojas.

Kriškis klusē. Ko gan viņš var teikt, ko taisnoties, ja pats skaidri zina savu vainu.

„Nu — lai tad vārnas un žagatas smejas par mani, ja es Ošķerei nevarēšu iemācīt bijību pret Strautnieku sargu Kriški!“ viņš, īgnumu valdīdams, iesaucas. Bet Strautnieku saimniece Krikša lēmuma vairs nedzird, jo tā jau iesaistījusies virtuvē un dusmās aizcirtusi durvis.

Vakarā, tikko pārnācis no ganiem, Kriškis steidzas uz mežu pie Kūkuma.

„Ko tu tik aiziesies?“ Kūkums brīnās.

„Man steidzīgi jāsatiek Lapsa Ošķere. Vai tu zini, kur viņa dzīvo?“

„To es nezinu!“

„Zēl!“

„Man gan nav zēl. Nezinu un negribu zināt. Vislabāk būtu, ja Ošķeres dzīvoklis atrastos pasaules otrā galā vai vēl drusku tālāk...“

„Bet man Ošķere jāsatiek, kaut tā dzīvotu aiz pasaules gala un malas,“ Kriškis neatlaižas.

„Paprasi Kurmim ceļu: Varbūt viņš zinās.“

Kriškis aiziet pie Samtaiņa.

„Vai tu zini, kur dzīvo lapsa Ošķere?“

„Zinu.“

„Parādi ceļu!“

„Nē, nē! Meklē pats. Tišu prātu uz Ošķeres mājas pusi nespeŗu ne soļā.“

„Kādēļ?“

„Ja es Ošķeri ieraugu, man arvien ilgi pēc tam tirpst kājas... Nerādies arī tu lapsas tuvumā. Arī tev tirps kājas...“ Samtainis pamāca.

„Ar mani ir citādi,“ Kriksis smejas. „Isti labi es jutišos tikai tad, kad būšu ar Ošķeri norēķinājies par vistām. Parādi tik ceļu!“

„Es jau teicu — nerādišu.“

„Nu tad pastāsti!“

„Man nav daudz ko stāstīt. Viņā pusē strautam paegļiem apaudzis kalns. Kalna malā dziļā alā atrodas Ošķeres mitekļis.“

„Pateicos“ Kriksis nosaka un dodas norādītā virzienā.

„Pagaidi!“ Samtainis tam uzsauc. „Lapsas dzīvoklim esot vairākas iejas. Es domāju — tas tev der zināt...“

„Ja, ja! Zināšanu nekad nevar būt par daudz.“

Kriksis atrod kalnu, atrod arī alas.

„Tagad nu jārikojas prātīgi,“ Kriksis nodomā. Viņš visām durvīm aizvel, priekšā pa prāvam akmenim.

„Gan Ošķere lūgsies, lai laižu šo ārā... Un tad mēs beidzot satiksimies!“

Alas aizsprostotas. Kriksis sēž un gaida. Pēc pusstundas no pazemes skan rupja balss:

„Kas tur ālējas? Laid laukā! Man jālūko vakariņas...“

„Nāc vien,“ Kriksis atbild, „es tevi jau sen gaidu.“

Alā dzirdama paklusa murmināšana:

„Ārpusē laikam suns. Nu būs nepatīkšanas...“

„Tu uzminēji! Esmu Kriksis! Nepatīkšanas tev būs ļoti lielas!“

„Labais Kriksi, kādēļ gan tu gribi man nepatīkšanas sagādāt, ja es tev nessmu darījis nekā ļauna!“

„Tu kļūsti bezkaunīga. Vai cāļus jau esi aizmirsusi,“ Kriksis nikni uzsauc.

„Pareizāk būtu sacīt: bezkaunīgs, jo es esmu vīrišķis, bet par taviem cāļiem man nav ne mazākās jausmas. Peles, čūskas es labprāt pievācu, bet par cāļiem es neinteresējos. To tev gan vajadzēja zināt.“

Kriksis apsēžas.

„Vai tik neesmu atkal piemulķots? Lapsa būs te atsūtījusi savu draugu Vāvuli. Tas nu būtu par traku... Ej, rūcēj! Saki, kas tu īsti tāds esi?“

„Vecais āpsis Sarums.“

„Ak tu negals! Esmu pārskatījies... Nāc mierīgi laukā un ej savās gaitās. Man vajadzēja sastapt lapsu Ošķeri.“

Kriksis novel prāvo akmeni. Alas durvis parādās melns deguns un balti svītrotā seja.

„Tu laikam esi tas pats Kriksis, par kuņu stāsta gan ticamas, gan neticamas lietas?“ Sarums uzmanīgi apskata Kriksi.

„Tas pats gan! Nāc droši un dod ķepu. Neļaujies, ka es tevi drusku sabiedēju. Tā dažreiz gadas. Bet nu pastāsti man, kur dzīvo Ošķere?“

„Ošķere? Ai draudzīp, Ošķere būs paredzējusi, ka tu te nāksi. Kopš vakardienas te nav ne nākusi, ne rādījusies. Māja ir tepat aiz lielā celma, bet tukša.“

„Vai tu nezini, kur Ošķere dzīvo tad, kad nav mājā.“

„Ja nav mājā, tad ir mežā...“

„Tā gan, tā gan,“ Kriksis domīgi kasa pakausi. „Es cerēju, ka tu man varēsi pateikt, kurā mežā stūri.“

„To es nezinu. Būs tev pašam jāsameklē...“

„Un sameklēšu arī! Ja neizdosies šodien, izdosies rīt vai parīt. Sveiks!“

Līdz vēlai tumsai Kriksis meklē Ošķeri. Panākumu nav. Skrien atpakaļ uz māju un klusi mierina sevi:

„Ko nevarēju šodien, varēšu citā reizē.“

ARI VĀVULIS MEKLĒ LAPSU

Kaut gan Kriksis jau labu laiku ir projām no piekalnes, tomēr āpsis Sarums nesteidzas ar vakariņu meklēšanu. Viņš tup pie sava dzi-vokļa galvenām durvīm un uzmanīgi vēro apkārtni.

„Vai tu vēl neiesi medībās?“ āpša kundze mazliet paskarbi sauc no savas istabas. „Man virtuvē uguns sen jau kuņas, bet gaļas nav ne kri-patiņas. To taču tu zini?!“

„Zinu, bet apdomība arvien atmaksājas. Kriksis tikko aizgāja. Ka tik neiedomājas nākt atpaļ...“

„No Krikša, kā pats redzi, nav jābaidās. Kriksis ir ļoti saprātīgs kucēns.“

„Tāds viņš ir. Tomēr — suns paliek suns, un āpsis ir āpsis. Paklau, kaut kur kaut kas čab!“

Sarums pagriež ausi pret vēju.

„Es dzirdu smagus solus. Tas nekā laba nenozīme. Nelūgts viesis...“ viņš norūc, ieraujas alā un steidzīgi aizver durvis.

Pēc pāris minūtēm pie Saruma durvīm atskan spēcīgi klaudzieni.

„Atver! Atver ar labu! Ja liksi man ilgi gaidīt, izceļšu durvis ar visām stenderēm...“ svešinieka rupjā balss skan visā piekalnē.

Sarums drusku uztraucies, tomēr pūlas savaldīties un bailes neparādīt.

„Pieklājīgi ciemiņi vispirms sveicina,“ āpsis pukojas,“ un tad palūdž atvērt durvis. Kas tu tāds esi, ka driksti ar rungu daudzīt manas durvis un bļautīties?“

„Va-ū! Tu nepazīsti vairs vilka Vāvuļa! Va-ū... To tu nožēlosi! Ko domā — prasa no manis pieklājību, bet pats nepazīst vairs meža kungu. Va-u-u!“

„Man tu neesi nekāds kungs! Neesmu ne zaķis, ne vista...“

„Nerunā daudz! Laid iekšā!“

„Tu man nekā nevari pavēlēt,“ Sarums vīrišķīgi paziņo.

„Nu — labi. Nepavēlēšu. Lūdzu...“ vilks klusi murmina.

„Ko tev vajaga?“

„Man jāpārmeklē tava māja. Droši vien te paslēpusies lielā blēde

Ošķere. Savā dzīvoklī tā nedrīkst ne rādīties. Nu staigā apkārt pa kaimiņiem. Krāpniece tāda... Bet no manis viņa nenoslēpsies!"

„Ošķeres te nav,“ Sarums paskaidro. „Tu vari man ticēt, jo nav vēl dzirdēts, ka āpsis kādreiz būtu melojis.“

„Tas tiesa. Es tik nesaprotu, kādēļ, tu turi ciet durvis. Agrāk tā nedariji. Tev laikam kas slēpjams?“

„Man nekā slēpjama nav. Nupat te bija Kriksis. Tāpēc es drusku piesargos...“

„Ko? Te bija Kriksis?“ Vāvulis sabozies piesit nūju. „Ko tas te daudzās apkārt?“

„Kriksis arī meklēja Ošķeri.“

„Tā? Hm... Kriksis kļūst pārāk drošs. Tas man nepatīk... Ošķeres meklēšana piederas tikai man... Laid iekšā, lai es...“

„Palēnām, palēnām! Tu vēlti izbiedēsi manus bērnus. Neesmu vainīgs, ja Kriksis ir drošs, un Ošķere krāpniece.“

„To es zinu. Pasaki, kur atrodas Ošķere, pēc tam tu varēsi mierīgi gulēt savā alā.“

„Kā lai saku tev to, ko pats nezinu? Pie āpsim tas nav parasts. Ošķeri neesmu redzējis ilgāku laiku. Būs aizgājusi pie radiem.“

„Pie kurjiem radiem? Lapsai mežā radu daudz...“

„Teicu jau reiz — nezinu. Ej un meklē! Varbūt Egļu kalnā būs.“

„Par to tūlī pārliecināšos! Un ja tu būsi mani mānījis, dabūsi ar šo...“ Vāvulis pavicina rungu un aizskriem uz Egļu kalna pusi.

Vāvulim laimējas. Egļu kalnā viņš ierauga lapsu.

Ošķere mana, ka izmukt nevarēs, nāk Vāvulim pretī un mīlīgi smaida:

„Ak tu atnāci gan mani apciemot! Tas ļoti laipni no tevis...“

„Atnācu,“ Vāvulis piemiedz vienu aci, „gribu dabūt savu cāli!“

„C-c-cā-āli?“ Ošķerei iedrebas lūpa. „Kur gan te cālis varētu gādīties?“

„Gādīšanās mani neinteresē. Gribu dabūt to gailēnu, kuru Kriksis atveda uz mežu un piesēja pie koka.“

„Ai draudziņ,“ Ošķere nopūšas, „ta man sen vairs nava. Skaties, te dzīvo brālis, māsa, vecmāmiņa, krustmāmiņa un vēl daži sīki radiņi un radu radiņi. Tie visi pat gailēna spalvas nedabūja redzēt... Vai tu to saproti?“

„Saprašana mani neinteresē. Gribu dabūt to gailēnu, kurū tu man solīji. Tas ir pats galvenais.“

„Nevaru pakalpot...“

„Kāpēc nevari? Tu mani aicināji palīgā. Tā taču bija?“

„Bija.“

„Labi, ka tu to atmini. Par palīdzēšanu man pienākas gailēns.“

„Pienākas, pienākas, bet man nav ko dot...“

„Ja nav, tad pagādā citu. Kriksis mani, tīri vai kauns atzities, diezgan stipri izplūkāja. Vēl tagad labais plecs gluži šķībs. Un par šīm sapēm gribu dabūt samaksu. Ej!“

„Nē, nē! Tagad nekur nevaru iet. Pats zini, Kriksis stipri sadusmojies. Būs drusku jānogaida, kamēr norimst dūsmas.“

„Nevaru gaidīt, negribu gaidīt! Es par to neraudāšu, ja Kriksis tevi nopērs,“ Vāvulis smejas. „Skrej tūlīņ uz Strautniekiem. Ja līdz rīta gaismai nebūsi atpakaļ ar cāli padusē, tad tavš skaistais kažoks nebūs lietojams ilgāku... Ar mani jokot nav ieteicams. Izplūkāšu tavu lepno kažociņu bez žēlastības. Ka tādas lietas es protu, to tu laikam būsi novērojis?“

„O — jā! Zinu labi...“

„Kādēļ tad vēl kavējies?“

Lapsa jūt, ka no vilka taisnā ceļā atbrīvoties nebūs iespējams.

„Es domāju,“ viņa nopūšas, „kā vislabāk tikt galā ar Kriksi!“

Vāvulis, redzēdams, ka Ošķere sāk interesēties par gaiļa iegūšanu, kļūst drusku mierīgāks.

„Domā, domā,“ viņš mudina. „Kriksis ir gan labs skrējējs, ķepas tam arī nav peļamas, bet muļķis viņš ir, draudzējas ar visādiem salašņām! Pat ar bailīgo Kūkumu! Padomā vien tu mazu domāšanu, un tad tev ar Kriksi nebūs liela piņķēšanās.“

„Kā būtu, ja tu man nāktu līdz?“ Ošķere pamāj ar galvu uz Strautnieku pusi.

„Šoreiz es ļaušu, lai Kriksis grābj mani, bet tu dabūsi pašu lielo gaili.“

„Kas man būs jādara?“ Vāvulis aizdomīgi noprasa.

„Nekas...“

„Kādēļ tad lai eju līdz?“

„Tu taču esi mans draugs. Pavadi mani. Bez tam... Tu varēsi arī mežmalā drusku patrokšnot. Kamēr Kriksis klausīsies, tīkmēr es... Nu, tu jau saproti...“

„O — jā! Saprotu!“ Vāvulis norij siekalas. „Iesim!“

„Iesim! Bet tā lēnām un apdomīgi...“

Lielajā mežā nu dzirdama klusa sarunāšanās, un reizu reizēm caur krūmiem tumsā paspīd vilka acis. Nonākuši meža malā, vilks ar lapsu vēlreiz pārrunā savu plānu un tad dodas katrs uz savu pusi, lai sāktu Krikša piemānīšanu.

KRIKŠA LAIME

Kaut gan vakars vēls, Kriksis tomēr nedomā par gulēšanu. Apstaigā ēkas, apstaigā dārzu, pārbauda, vai kārtīgi aizvērtas vistu kūts durvis, un tad apsēžas uz virtuves sliekšņa.

„Vajadzētu ieliet virtuvē... Tur ķipīti vēl palika piena putra. Hm... Ieiešu! Drusku aplapināšu mēli..“ viņš pagrūž ar ķepu virtuves durvis.

Ar lielu patiku suns iebauda garžīgo virumu. Pēc tam viņš gari nožāvājas:

„Nu gan būtu labi, ja varētu nosnausties...“

Varbūt Kriksis sāktu arī snaust, ja no meža puses neatskanētu dīvainas skaņas:

„Va-a-a-a, va-u-i-, v-a-u-i...“

Kriksis izskrien pagalmā.

„Ja tas nav kaut kas cits, tad tas ir vilks Vāvulis. Bet ja tas ir Vāvulis, tad man iznaks atkal spēkošanās... „Kriksis mēģina aprēķināt cīņas iespējas.

„Ne, šoreiz neiešu uzbrukumā! Lai Vāvulis nāk pie manis!“ Supuks pagriežas apkārt un uzrāpjas kūts galā uz salmu kaudzes.

„Ja es skriešu uz mežu,“ viņš prāto,“ tad Ošķere pa to laiku, kamēr es eīnos ar Vāvuli, iztukšos visu vistu kūti. Uzglūnēšu tepat!“

Labu brīdi tuvākā apkārtnē valda pilnīgs klusums, tikai vilks mežmalā zibina savas ugunīgās acis.

„Lai pagaida vien, lai pagaida mani! Un ja apņik gaidīt, lai nāk šurpu!“ Kriksis piecājas.

Bet Vāvulis nenāk. Viņa vietā ierodas Ošķere. Lēnām, uzmanīgi tā tuvojas vistu kūts stūrim. Trīs reiz iet uz priekšu, trīs reiz kāpjas atpakaļ. Beidzot veikli ieskrien laidarā un paver kūts durvis.

Nu Kriksis vairs nekavējas. Klusi noslīd no salmu kaudzes, uzmanīgi aizskrien līdz vistu kūtij un, aiz stenderes aizslēpies, paliek nekustīgi stāvēt.

Kūti troksnis tāds, ka bail klausīties. Gallis kliedz, vistas brēc, cāļi čiepstēdami un klupdami tumsā skraida no viena kakta otrā. Bet Kriksis kā sastindzis stāv pie stenderes un gaida Ošķeri.

Ošķere nekavējas. Gāgānu padusē iespiedusi, tā metas no kūts laukā. Tai mirklī Ošķeres apkaklē iecērtas Kriksa veiklā ķepa. Kriksis sagrābj Ošķeri tik pamatīgi, ka tā ne iepikstēties nespēj, un teneriski aizrauj lapsu līdz virtuvei.

Lapsai aiz bailēm klab zobi. Ar visiem spēkiem tā pūlas atbrīvoties.

„Trakais! Laid vajā! Ko tu gribi darīt?“ viņa elso.

„Nekā liela,“ Kriksis mierīgi atbild, „aizvedīšu tevi pie mūsu saimnieces. Viņa jau ilgāku laiku dusmojas uz mani. Lai nu viņa drusku parunājas arī ar tevi...“

„Nemuldi,“ lapsa dusmās šņāc, „kāda man vajadzība runāt ar tavu saimnieci?“

„Tā nav mana bēda. Negribu maisīties citu darīšanās.“

„Nu tad netaisies! Laid mani vajā! Tu taču esot ļoti jauks sunītis. Tā visi runā. Es to sen dzirdēju. Vai nu pret mani tu būsi ļauns!“ Ošķere, dusmas apvaldīdama, mēģina pielabināties.

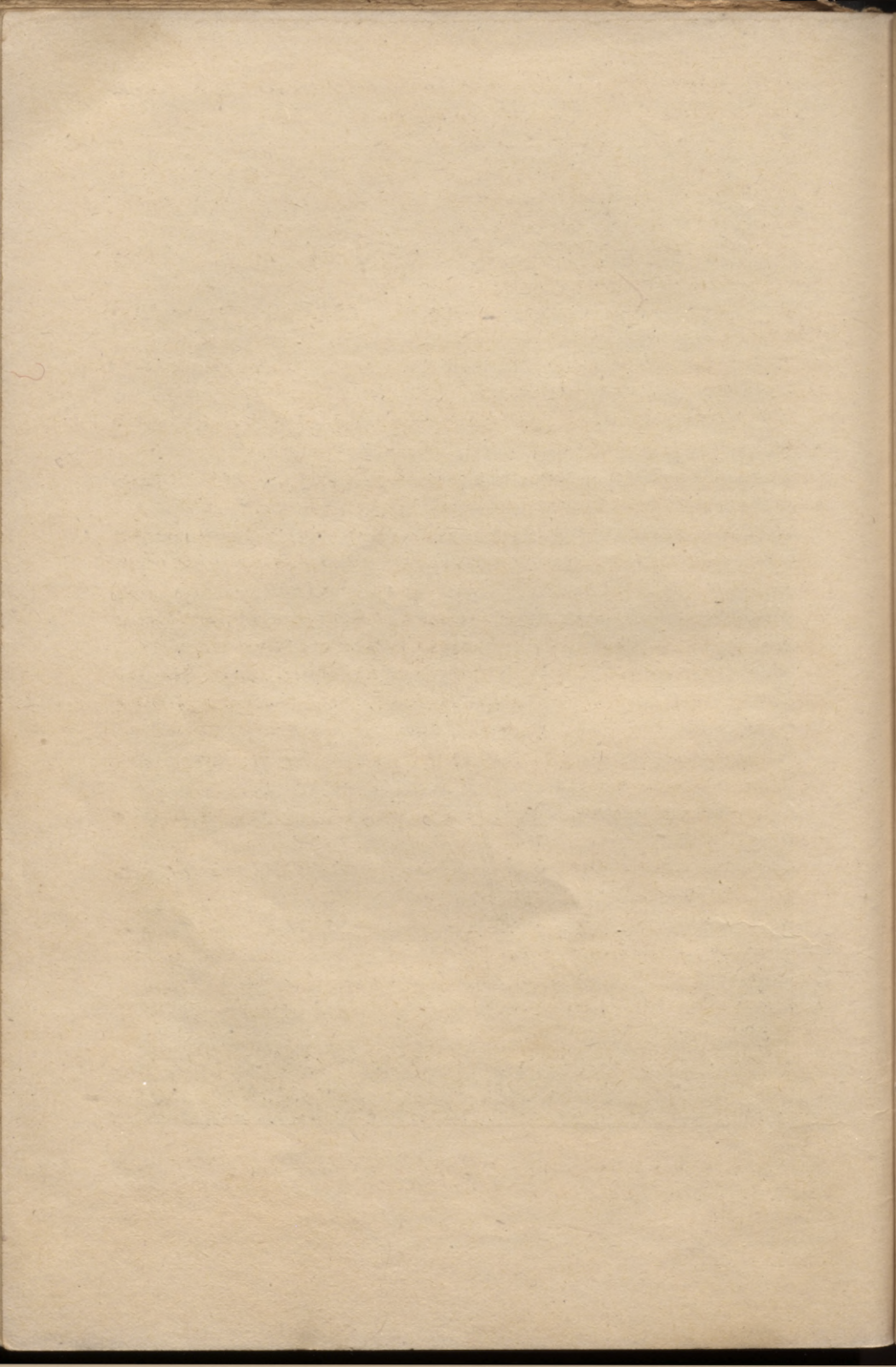
Kriksis saprot lapsas viltību.

„Nē,“ viņš pasmaida, „ļaus es nebūšu, bet dienests paliek dienests. Man jāšargā sēta un jāgādā, lai te nebūtu neviena svešinieka. Un ja kads ienāk, tad tam jāiet pie saimnieka un jāsaka, kāpēc nācis...“

„Vai tu patiešām esi muļķis, vai tikai izliecies?“ Ošķere nespēj valdīt

ignumu. „Nupat solījies nedarīt nekā ļauna, bet tūlīņ gribi mani ieogrūt saimnieka nagos. Tu laikam pats nezini, ko tas nozīmē?“

Kriksis šķelmīgi paskatās lapsai acīs.

„Zinu gan! Tev vajadzēs norēķināties par visām nozagtām vistām. Joks tas nebūs, bet nevaru tev šoreiz līdzēt. Nāc vien ar labu prātu!“

„To es ne-da-ri-šu!“ Ošķere kliedz. „Labprātīgi nekad!“

„Nu tad es tev palīdzēšu... Tik tu nesaki, ka esmu ļauns...“ Kriksis ciešāk iekniebj nagus lapsas kuplajā apkaklē.

Nav viegli Kriksim novaldīt satraukto Ošķeri. Pēc krietnas cīņas viņš tomēr ieogrūz lapsu virtuvē un tad ātri aizcērt durvis.

Saimnieks, troksni izdzirdējis, nāk skatīties. Viņa brīnumiem nav gala, kad tas ierauga virtuvē lapsu.

„Vai tik es nesapnoju?“ viņš berzē acis. „Kā gan vistu zagle varēja te iekļūt, ja logi un durvis ciet?“

Ošķere, izmantodama saimnieka apmulsumu, steidzīgi meklē paslēptuvi. Tā ierauga lielo maizes krāsni un — šmukt! — krāsni iekšā.

„Tas labi,“ saimnieks priecājas, „man nebūtu viegli tevi dabūt rokā. Nu vari pagulēties krāsni līdz rītam,“ viņš nosaka un ar katla vāku aizsprosto krāsns kurtuvi tā, lai Ošķere netiktu laukā.

Kad saimnieks vēlreiz pārļaiž skatu virtuvei, viņš dūrvju spraugā ierauga Krikša degunu. Nu viņš tūdaļ saprot lapsas atnākšanu.

„Ak tad tu biji tas gudrinieks, kas lapsu virtuvē ieslodzīji! Tādi joki man patīk! Nu — nāc, nāc iekšā! Pastāsti, kā tu varēji Ošķeri dabūt savās kepās.“

Kriksis to labprāt darītu, bet no meža puses arvien vēl atskan vilka balss: „Va-ū, va-ū, vau-i.“

Kriksis nevar kavēties. Viņš, asti gredzenā sagriezis, aizskrien uz vistu kūts pusi.

Vistu kūtī uztraukums vēl nav rimis. Tur gailis Gāgāns jau divpadsmito reizi stāsta par Krikša lielo varoņdarbu:

„Ķi-ķe-ri-gū! Esmu brīvs, esmu dzīvs! Ķi-ķe-ri-gū! Kriksis mani izrāva lapsai no paduses. Neviens cits to nespēj, to var tikai Kriksis! Ķi-ķe-ri-gū! Kriksis... Ķi-ķe-ri-gū-ū-ā! Kriksis... Vai visi to jau dzirdējuši? Sanāk, sanāk klausīties. Es vēl atkārtošu... Esmu brīvs, esmu dzīvs...“

Kriksis klusu paveņ durvis, brītiņu paklausās, paberzē vienu ausi, paberzē otru, pasmaida un tad dodas atpakaļ uz savu novērošanas vietu.

Uzrāpies salmu kaudzes galā, viņš uzmanīgi skatās uz meža pusi un brīnās:

„Ko gan Vāvulis tur ārdās? Tam nu kaut kas padomā. Nu jābūt uzmanīgākam par uzmanīgu.“

NEPACIETĪGAIS VĀVULIS

Vāvulis gaida Ošķeri. Šad un tad viņš uzvelk savu dziesmu:
„Va-ū-i, va-ū-i.“

Bet cik ilgi dziedāsi. Apņik. Arvien biežāk tam jārij siekalas. Laiku kavēdams, Vāvulis dudina:

„Tūlin būs vista rokā, tūlin būs...“ viņš klikšķina mēli.

Pēc vilka aprēķina Ošķerei jau sen vajadzēja būt atpakaļ.

„Kur gan vecā blēde kavējas? Ka tik nav atkal piemānījusi mani... Nu, ja Ošķere ar vistu slepus no manis aizmuks, es aiz dūsmām kļūšu melns, un tad gan būs tracis. Va-ū-i, kas tas būs par spalvu puteni...“

Vēl mazu brītiņu Vāvulis kavējas meža malā. Tad viņa pacietībai pienāk beigas.

„Lapsa atkal mani piemulķojusi, nekaunīgi pievilusi,“ vilks vīsta dūri.
„Par to rīt no rīta viņa dabūs smagi nopūsties. Nu vairs nebūs runāšana, bet darišana... Va-ū-i!“

Pāris minūtes Vāvulis domā, kā vislabāk sodīt lapsu, tad viņš pagriežas uz Strautnieku pusi un vēlreiz norij siekalas.

„Kaut gan Ošķere atkal mani atstājusi tukšā, es tomēr šonakt ēdišu vistu gaļu. Iešu pats un paņemšu...“

Pusceļā vilkam uzmācas šaubas:

„Varbūt Kriksis Ošķeri kaut kā...“ viņš palēnina gaitu. Bet kāre pēc vistu gaļas ir ļoti liela.

„Ek — nieki!“ Vāvulis nospļaujas. „Ko gan mulķa Kriksis var padarīt Ošķere, ko man? Kucēns droši vien guļ un krāc, ka palieņņa jumts ligojas...“

Kad nu Vāvulis sadzird vistu uztraukto kladzināšanu, tas aizden šaubas pavisam un galīgi.

„Vistas vaimanā! Tas nozīmē, ka Ošķere vienu jau paņēmusi. Ak tu, nielietīgā lapsa! Manu vistu tā pievāc sev. Au-vau! To es nepiedošu! Va-ū-i! Bet tagad nemšu pats, cik gribēšu... Vienu, divas... Va-ū-i! Ek, ko niekošos ar cāļiem! Panemšu labāk jēru. Ja nu ņemu, tad jāņem tā, lai var paēst kārtīgas vakariņas...“

Bez lielas stomīšanās Vāvulis skrien tieši uz kūti un pa durvīm iekša.

Kriksis berzē ķepas:

„To var saukt par ķerieniu! Abi kūmiņi paši atnāk pie manis... Nu tik būs vilkam pārsteigums! Lai nu vēl saimniece saka, ka es protu tikai gulēt un ēst, ēst un gulēt. Nu viņa beidzot varēs ar mani tā pamatīgāk iepazīties... Opā!“ Kriksis nolēc no kaudzes un seko vilkam.

Ir arī pats beidzamais brīdis. Vāvulis jau pakampis jēru un stiepj to no kūts laukā.

Kriksis piestaidzas un grūž durvis ciet. Vāvulis gan izskrien ārpusē, bet aste paliek durvju starpā. Gan vilks lēkā, gan raustās, tomēr asti atbrīvojot nevar, jo Kriksis, piespiedies durvīm, nelauj tām atverties.

„Va-u-ī-ī, va, va, buh, hu-ī,“ Vāvulis aiz sāpēm un dusmām sprauslo.

Troksni sadzird Strautnieku saimnieks. Tas tūliņ noprot, ka pagalmā kaut kas nav kārtībā. Steidzas laukā.

„Kas par traku, tas par traku! Kriksim atkal ciemiņš...“ brīnās saimnieks un sasit plaukstas:

„Hei, puīši, palīgā! Kriksis noķēris vilku laba kumeļa lielumā!“

Atskrien puīši, uzmet vilkam galvā maisu un tad aizstiepj meža kungu uz klēti. Bet saimnieks paņem Krikša ķepu, draudzīgi purina to un saka:

„Kriksi, tu esi brašākais suns, kādu es līdz šim esmu redzējis! Rīt no rīta atnāc pie manis. Gribu tevi pacienāt ar krietnām brokastīm. Tagad nu raudzīsīm nosnausties. Man liekas, vairāk viesu šonakt nebūs.

Kriksis pavicina asti. Tas nozīmē, ka viņš neviena vairāk negaida.

Vel trešo reizi suns uzrāpjas salmu kaudzes gala. To viņš dara ne tāpēc, lai uzraudzītu mežmalu, bet lai varētu krietni izgulēties.

SATIĶSANĀS KLĒTIŅĀ

○ trā ritā Strautnieku vīri iedzen Ošķeri maisā un aiznes uz klētiņu. Tikusi no maisa laukā, lapsa nopurina kažoku un ošņā gaisu:

„Te laikam ir ...“

„Jā, jā, es esmu te!“ Vāvulis no kakta raida šurpu savu rupjo balsi. Ošķere saviebjas.

„Hi-Vāvuli! Kā tu te iekļuvi?“

„Ak, labāk neprasi! Man šodien sāp galva, sāp pleci ... Mugura sūrst kā apdedzināta ...“

„Vai tu dabūji pērienu?“ lapsa apjautājas.

„Vēl ļaunāk ... u-u-i-i-i-...“ Vāvulis pūš smagi un gari. Pēc īsa klusuma brīža viņš izstāsta lapsai savas gaitas un nepatīkamās beigas.

„Man tāpat, taisni tāpat bija ...“ Ošķere rausta degunu. „Un te nu mēs esam — gluži bez padoma ...“

Vāvulis mēģina pacelt grīdas dēļus, paskrāpē sienas, bet drīz vien saprot, ka no sprostā laukā tikt nav ne mazāko izredžu.

„Kas to būtu domājis, ka Kriksis prot tik viltīgi uzbrukt,“ Vāvulis pukojas. „Vajadzēja man šo nelietīgo kucēnu pievākt, kad vēl bijām mežā ... Nu būs muļķīgi ... Va-ū-i-...“

„Tu domā, ka mums izies plāni?“ Ošķere uztraukti skraida apkārt.

„Noteikti! Man ar saimnieku veci rēķini: divi suņi, kumeļš, trīs jēri un varbūt vēl kāds nieks ... Kas lai visu atmin! Un tev jau arī laikam daži grēciņi? Ko?“

„Man? Kas nu man! Pāris cāļu! Sīkums ...“ Ošķere atcērt. „Un tie paši tevis dēļ,“ viņa beigās piezīmē.

„Kā tā?“ Vāvulis brīnās.

„Nu-tā ... Tu pie visa esi vainīgs. Šoreiz pat! Vai es gribēju nākt? Nē! Bet tu, briesmoni, iegrūdi mani vislielākā nelaimē-ē-ē-ē,“ Ošķere gaudo.

„Vai es esmu vainīgs, ka tu pagājušā reizē neturēji vārdu. Būtu man toreiz iedevusi solito gailēnu, vēl tagad mēs dzīvotu mežā bez nopūtām.“

„Tu iedrošinies man vēl pārmest!“

„Jā, to es drikstu! Nevis tu manis dēļ, bet es tevis dēļ ciešu šo ne-

laimi. Tu mani pierunāji šonakt nākt līdz uz mežmalu, kaut gan man tas nebija jādara. Par velti nācu, par velti saucu Kriksi. Nu man... Es nemaz nevaru iedomāties, ko saimnieks ar mani darīs... Tu esi istā vainīgā!“ Vāvulis rēc.

„Nē, tu!“ lapsa pretī.

„Tu pati!“

„Tu, tikai tu...“ Ošķere piesit kāju, „to es nekad neaizmirsīšu! Nekad un nemūžam...“

„Tu domā, ka es aizmirsīšu? Nē, nē! Mūsu draudzībai beigas. Kad tikšu ārā, tad tu manā priekšā smilkstēsi un birdināsi vislielākās asaras...“

„Vāvuli, nebaidi lapsu!“ Kriksis no ārpuses uzsauc. „Uz mežu atpakaļ vairs netiksi... To es tev kā vecam paziņam varu klusām pačukstēt.“

Krikša vārdi Vāvuļa nelāgo omu padara vēl nelāgāku.

„Ko tu, muļķa plušķi, tur muldi?“ viņš dusmās rūc. „Pazūdi pie laika!“

„Jā, jā. To es darīšu. Paliec sveiks!“ Kriksis pasmejas un aiziet.

Bet klētiņā arvien niknāk skan Vāvuļa balss:

Kāds nekauna! Mani nelaidīšot uz mežu! Mani - lielo Vāvuli! Tiklīdz tikšu laukā, tad vispirms norēķināšos ar Kriksi. Tūliņ izceļšu durvis no stenderēm...“

Bet Vāvulis laukā netiek. Otrā dienā Strautnieku vīri pagatavo divas stipras redeļu kastes. Šajās kastēs Vāvulis un Ošķere ceļo uz Rīgas zooloģisko dārzu.

VĒLREIZ UZTRAUKUMS MEŽĀ

Nākamā svētdienā Kriksis steidzas uz mežu pie drauga Kūkuma. Viņš izstaigā tekas, krūmus, pakalnus, - Kūkuma atrast nevar.

Garas priedes galā dzenis kaļ sausu zaru, ka skaidas vien šķīst uz visām pusēm.

„Hei, malkas cirtēj!” Kriksis uzsauc, „vai nezini, kur aizklīdis Kūkums?”

„Vai tu ko teici?” dzenis pagriež galvu.

„Teicu!”

„Labāk būtu, ja tu teiktu nē. Esmu ļoti aizņemts. Pats redzi!”

„Redzu,” Kriksis piebalso, „bet es meklēju zaķi Kūkumu. Nemāku to atrast, tāpēc prasu katram, kas gadās ceļā.”

„Es tev neesmu ceļā, jo atrodos gaisā. Pameklē kādu citu, kas kautko zina. Sveiks!”

„Jā, tāds nu ir dzenis. Jā strādā, tad nav runāšana, ne apkārtskatīšanās,” Kriksis nosaka un dodas tālāk.

Iet, iet, satiek irbi. Irbe, apsola Kūkumu sameklēt. Pirms aizlaišanās tā apjautājas:

„Vai tev Kūkumam kas svarīgs sakāms?”

„Es domāju gan... Vāvulis ar Ošķeri aizceļoja uz Zoologisko dārzu. Tas gan zaķim laikam kaut ko nozīmē...”

„Saprotu!” irbe apliecina. „Man tad nu jāpasteidzas, lai tieku pirmā...”

Kriksis gan mana, ka irbe nekā nav sapratusi, bet viņš nepūlas vēl ko skaidrot.

„Gan jau vēlāk dabūs zināt,” Kriksis atmet ar ķepu.

Irbe pazud kā bulta caur koku zariem. Lai meklēšana ātrāk sekmētos, irbe pamāj žagatai:

„Palidzi sameklēt Kūkumu! Vāvulis un Ošķere aizbraukuši uz... es nezinu...
Ļoti grūts vārds: zo-o-gi-i-gā-ā...“

Žagata gudri piemiedz acis.

„Es saprotu arī no pusvārdiem,“ viņa palepojas. „Zo-o-gi-i-i nozīmē zosis. Būs jābrīdina zosu tēvs.“

Žagata nemeklē vis zaķi, bet skrien pie zosīm.

„Čak-čak!“ tā aizsūsies māj zosīm
„Vai te ir Vāvulis un Ošķere?“

„Ga-ga-gan-driz nobijos!“ zosu tēvs izstiepj kaklu. „Ga-ga-gan-driz jāsaka, ka te nava.“

„Tad ir labi! Irbe skaidri nezināja. To vietu saucot par zo-o-sigiligi. Pameklē Kūkumu. Tad šis noslēpums noskaidrosies.“

Zoss padod ziņu vālodzei, vālodze-krauklim, krauklis — vārnai, un vārna zvirbulim. Nu visi meklē Kūkumu, lai jo drīzāk dabūtu zināt par Vāvuļa un Ošķeres ceļojumu.

Kūkums meža izcirtumā māca saviem bērniem vingrošanu.

„Kreiso, labo! Kreiso, labo! Es taču teicu? lā-bo! Vēlreiz! Kreiso, l-a-bo! Atlikt! Sāksim no sākuma!“ viņš komandē savus trīs dēlus. Dēliem vingrošana vēl neveicas. Sāk un sāk, līdz beigšanai netiek. Viens zaķēns liek labo kāju, otrs — kreiso.

Vecais saīgst.

„Kas jus būsīt par zaķiem bez apķērības, bez izveicības? Tas tā nevar palikt! Nu — tupties, celties. Skriet, stāt! Skriet, stāt! Labo! Stāt! Kreiso! Stāt! Ātrāk, ātrāk! Neder! N-e-der! Tagad es jūs nopēršu. Pēc tam vingrosim...“ Kūkums meklē žagaru, jo dusmas tam lielas. Un viņš ļoti labi zina, ka ar žagarēšanu dusmas tūlīn izgaist.

Vecais zaķis norauj bērnam zarus, nobrauka lapas, bet līdz pāršanai netiek. Atlaižas zvirbulis un sauc:

„Kūkum, Kriksis tevi gaida! Esot ļoti steidzama runāšana. Vāvulis ar Ošķeri aizbraukuši uz... čo-čo. Vairak es nekā nezinu. Nāc!“

Tikko zvirbulis beidz savu aicinājumu, piesteidzas žagata.

„Ar steigu nāc man līdz pie Krikša. Katrā ziņā ātrāk nekā citām reizēm. Kas īsti noticis, to es skaidri nezinu. Vienīgi to zinu, ka Kriksis tevi ļoti gaida un... vilks ar lapsu projām uz... uz čakau čī-čā.. Nāc!“

Atskrien vālodze, zīlīte, krauklis. Visi ko stāta gan pa vienam, gan kopā.

Kūkums groza galvu no vienas puses uz otru.

„Nekā nesaprotu, kaut gan man visgarākās ausis, kādas jebkad zaķim bijušas. Es nopēršu puikas, un tad jums vajadzēs katram sākt savu stāstīšanu no sākuma. Tā ir labu kārtība, ja sāk no sākuma...”

Bet meklētāji negrib ne gaidīt, ne sākt no sākuma.

„Kaut kas kaut kur ir noticis. Un tāpēc nav ne sākuma, ne gala. Vāvuļis ar Osķeri esot o-o, zo-zo, či-ču-či, plirrr...” kliedz putni.

Kūkums saņēj galvu.

„Diezgan! Esmu ar mieru atstāt puiku pēršanu un iet, kur vien vajaga. Nu — skriešus!” viņš uzsauc dēliem, un pats jož pa priekšu.

Kādu gabalu skrējis, Kūkums attupstas.

„Kur Kriksis atrodas?”

„Es nezinu!”

„Es arī nē.”

„Īrbe zināja, bet pati ir pazudusi...” putni atbild.

Nu visi neveikli skatās cits citam acīs un klusē.

„To sauc par sajukumu,” Kūkums dusmīgi cilā ausis, “es eju atpakaļ mācīt bērniem vingrošanu. Tas taču ir negods, ja zaķim nav izveicības... Gan Kriksis pats mani sameklēs, un par Osķeri... ek, labāk, tālāk no tās.”

„Bet Kriksim ar tevi esot steidzama runāšana,” žagata uzstāj. „Nāc tik līdz. Kriksis stāstīs tev, mēs arī dzirdēsim. Un tas būs patikami. Es ļoti mīlu dzirdēt noslēpumus... Pasteidzies!”

„Steigšos,” Kūkums paziņo, “tikai saki, kur!”

Vecais krauklis savīcina spārnus.

„Lūk, tur jau Kriksis skrien!“ tas ziņo. „Skaties, pa taciņu gar lielo akmeni.“

Nu Kūkums steidzas pie drauga.

„Vai tu, mani meklēdams, neesi piekusis? Nāc piesēsti! Tad varēsim papļāpāties... Ja tas ir noslēpums, tad putnus raidīsim projām...“

Kriksis apsēžas, pārļaiž skatu apkārt un priecīgi iesmejas:

„Man nav nekā slēpjama. Var klausīties visi, jo visiem der zināt, ka Vāvulis un Ošķere vairs šajā mežā nedzīvo.“

Kūkumam no ķepas izkrīt pāršanai sagatavotais bērza zars.

„Ko-o tu runā? Tas nevar būt! Kas gan spēj vilku un lapsu padzīt no meža? Tu stāsti, ko pats nezini!“

„Es zinu! Pats redzēju, pats piepalīdzēju...“ Kriksis sīki izstāsta Vāvula un Ošķeres sagūstīšanu. „Šorīt saimnieks abus ieslodzīja kastē un aizveda un zooloģisko dārzu,“ viņš beigās piezīmē.

„Zo-o-lo-o-gi-o... Tas ir ļoti grūti saprotams un vēl grūtāk izrunājam vārds,“ putni čivina cits caur citu.

Kūkums pieliecas Kriksim pie pašas auss un klusi prasa:

„Kur tas ooz... atrodas? Ja tepat tuvumā, tag Vāvulis drīz vien būs atpakaļ. Mums drošības dēļ vajadzētu izklist...“

„Ballīgais zaķi!“ Kriksis uzsit Kūkumam uz pleca. „Zooloģiskais dārzs ļoti tālu. Tas nozīmē — Rīgā. Dārzam augsta sēta, neviens nevar tikt ārā. Tā man sacīja pats saimnieks.“

„Ak pamatīga sēta! Tad mēs esam drošībā!“ Kūkums aiz prieka met kūleņus un smejas, ka viss mežs skan:

„Tas ir labi, nu ir jauki... jauki-i-i!“

Vāvere uzsēžas kuplas egles zarā un brīdina Kūkumu:

„Palēnām, draudziņ! Kūleņot tu vari, cik vien tīk, bet nesmejies pārāk stipri, pārplīs arī apakšējā lūpa...“

Kūkumam grūti sevi valdīt.

„Kā lai nesmejos,“ viņš brīnās, „ja smieklī paši skrien. „Nu tik būs dzīvošana...“

Protams, arī citi zvēri un putni priecājas par jauno ziņu. Vienīgi vecā pūce domīgi mirkšķina savas apaļās acis un beidzot piebilst:

„Māci vien, Kūkum, saviem bērniem labu vingrošanu. Nevar zināt, vai uz mūsu meža stūri neatnāk citi vilki un citas lapsas. Ir jau sen dzirdēts, ka lapsai un vilkam esot daudz radu.“

„Kriksis nelaidīs!“ Kūkums pašķielē uz drauga pusi.

Kriksis domīgi skatās meža biezoknī.

„Darišu, ko varēšu,“ viņš piebilst, „bet liec gan dēliem drusku pavin-groties, es vēl ne mu redzējis zaķu vingrošanu. To es labprāt noskatīšos!“

SKIRŠANĀS

Mežā vairs nav Vāvula!“

„Mežā vairs nav Ošķeres!“ skan balsis kokos, krūmos, kalnos, lejās. Droši jūtas putni, vēl drošāk zvēri.

„Bet Kūkumam neiziet no prāta vecās pūces brīdinājums par citiem vilkiem un lapsām.“

„Tas var būt, tas var notikt,“ viņš arvien sev atgādina un rūpīgi māca bērniem vingrošanu, skriešanu, slēpšanos. Un kad nu zakēņi kļuvuši veikli un manīgi, Kūkums sasauca draugus un paziņas, lai tie noskātās zaķēnu sasniegumus.

Ierodas zaķi, vāveres, eži, Atnāk arī stirna ar savu ģimeni. Protāms, putni sapulcējas visi, kas vien dzīvo tuvākā apkārtnē.

Ciemiņi nosēžas apkārī Kūkuma pagalman. Uz gludas noras zaķēni kūleņo, lēc, skrien un ar jaunām zaķu rotaļām uzjautrina skatītājus.

Viesi sajūsmināti, tikai pats Kūkums drusku bēdīgs, jo zaķu svētkos nav ieradies draugs Kriksis.

Kūkums vēlreiz pasauc žagatu pie sevis.

„Klausies Klača, vai tu tiešām Kriksi nekur nevarēji atrast? Vai visas malu malas aplidoji?“ viņš tincina žagatu.

„Es meklēju, kamēr man apnika. Neviens par Kriksi nekā nezināja. Vienīgi runcis Lūris varbūt varētu ko pateikt. Bet tu jau pats zini, Lūris ir vecs un saīdzis kaķis. Ar to es vispār negribu ielaisties...“

„Jā, jā,“ Kūkums plebalso, „Lūris nav nekāds zelta gabals... Tev vajadzēja Kriksi saukt.“

„Es, mīlīt, to darīju. Vēl tagad rikle no lielas klaigāšanas pilnīgi izkaltusi — čau-u, čau. Iztiksim bez Krikša.“

Kūkums purina galvu:

„Nevar iztikt... Es šodien gribēju lūgt Kriksi, lai tas nāk uz mežu pie mums. Tagad Kriksim ganos vairs nav jāiet, lai dzīvo te. Tad neviens vilks nedrīkstēs rādīties. Vai nav tā, draugi putni?“

„Ir, ir, ir!“ skan balsis visapkārt.

Paiet zaķu vingrošanas svētki, pienāk vakars. Kriksis nerādās. Vairākas dienas viņš nekur nav sastopams.

Kad uzkrīt pirmais sniegš, Kūkums priecīgi cilpo pa mežu un arvien pamet acis uz Strautnieku pusi.

„Nu Kriksis būs klāt! Pirmajā sniegā katram patik drusku paskraidīties...“

Sagādīšanās dēļ, tā arī notiek. Pēc brokastu laika Kriksis ierodas mežā.

„Au-au-vau!“ viņš priecājas. „Cik te nu izskatās jocīgi. Ne pazīt tekas, ne atrast alas. Au Kūkum!“

„Kriksi, labdien! Kur tu tik ilgi biji pazudis?“

„Es dažas dienas viesojos pie mežsarga. Nu atnācu pie tevis, lai atva...“

„Jauki,“ Kūkums pārtrauc, „es tevi jau sen gaidu. Tas ir... nevien es, bet mēs visi. Mēs gribam lūgt, lai tu, drošības dēļ, nāktu dzīvot pie mums mežā. Tev te neklāsies slikti, par tevi te rūpēsies putni un zvēri. Vari man ticēt, jo mēs nevienu nemānām. Mežā tas nav parasts.“

„Es ticu, bet...“ Kriksis nemierīgi mīnājas, „nevaru solīties.“

„Tev šeit nepatīk? Skaties cik jauki apsnigušas eglītes. Un kad tām skrien cauri, sniegš birst un aizklāj visas pēdas. Nāc, pamēģināsim! Tev taču ganos vairs nav jāiet!“

Kriksis skatās draugam acis un mazliet bēdīgi saka:

„Jā, ganišana ir pabeigta, bet man radusies cita nodarbošanās. Saimniece izstāstījusi mežsargam, ka es esot labs vilku un lapsu mednieks. Tāpēc nu man šī ziema būs jāpavada mežsarga mājā. Tur tuvumā esot ļoti daudz lapsu...“

Kūkumam aiz bēdām gaŗās ausis nokarājas uz leju.

„Man ļoti žēl, ka tev no mums jāšķiŗas. Bet grozīt laikam nekā nevar.“

„Nevar. Bez tam — mežsarga mājā man patīk. Tur ir arī otrs suns... To sauc par Čiku. Viņš ir liels skrējējs un joku mīļotājs. Divatā mēs iesim medībās... Bet pavasarī es atkal būšu šeit.“

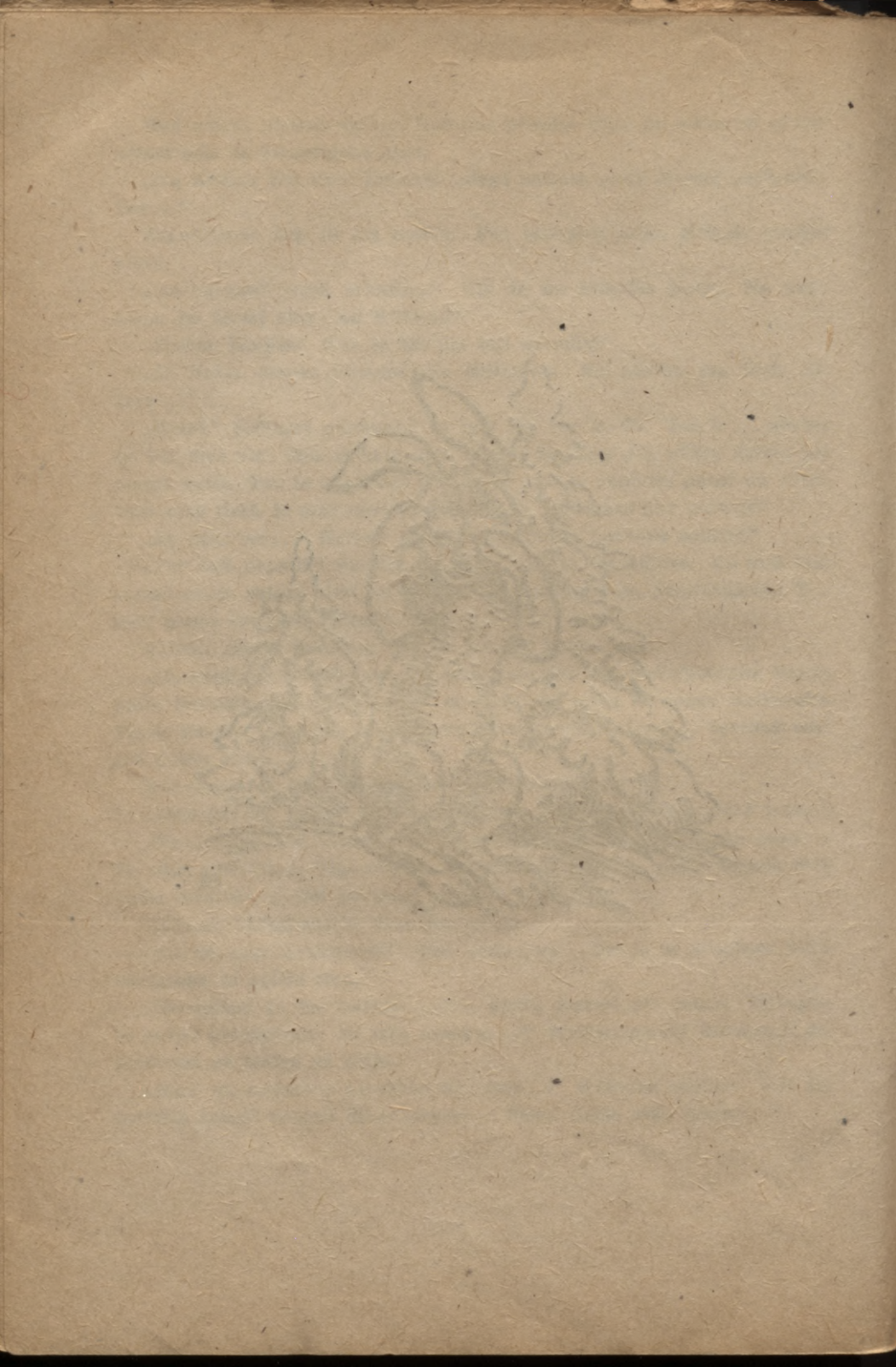
Kūkums bēdīgi sniedz draugam ķepu:

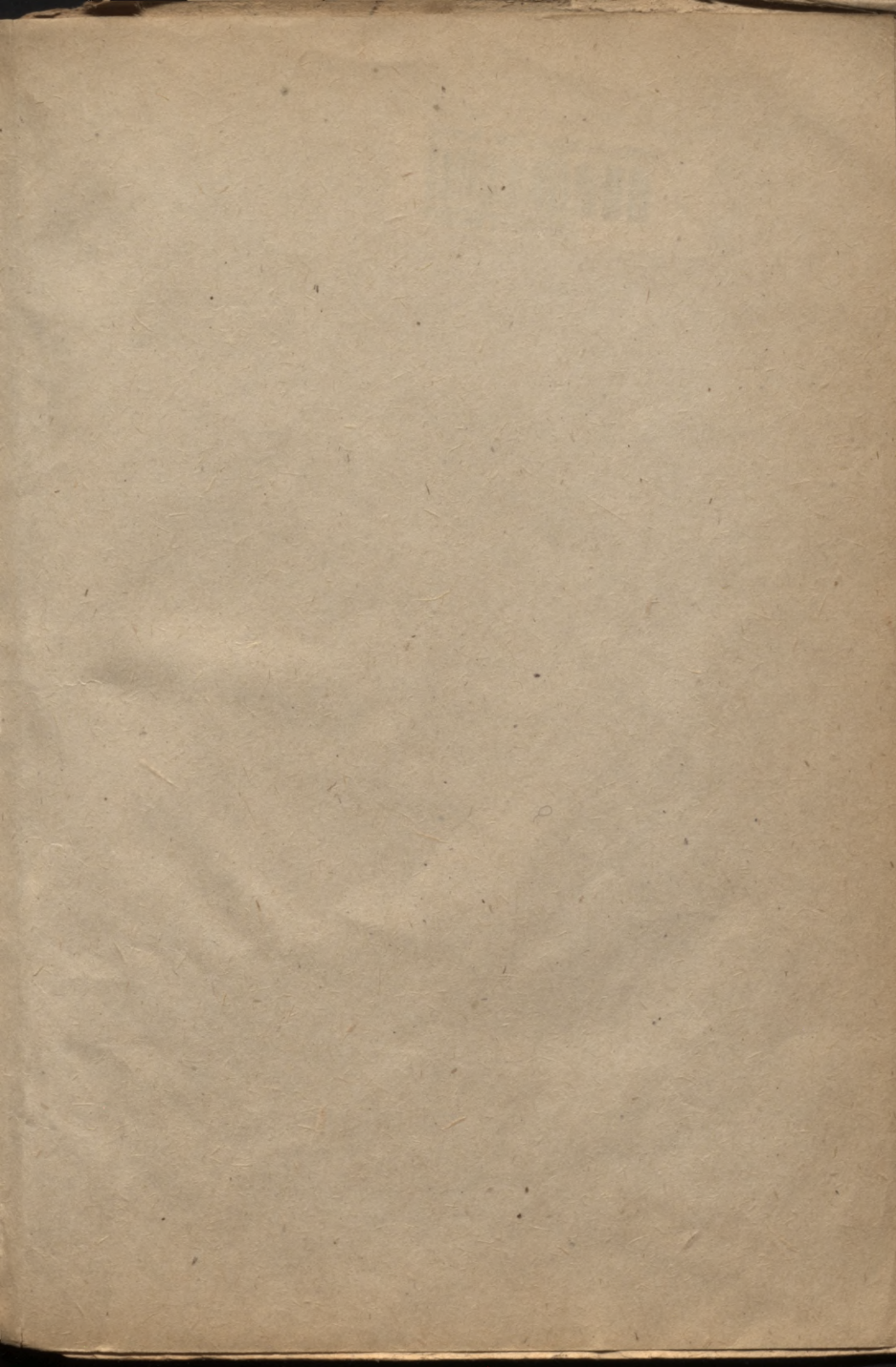
„Tik tu mūs neaizmirsti!“ viņš piekrodina. „Un ja te atkulsies vilki un lapsas, es sūtišu ziņu.“

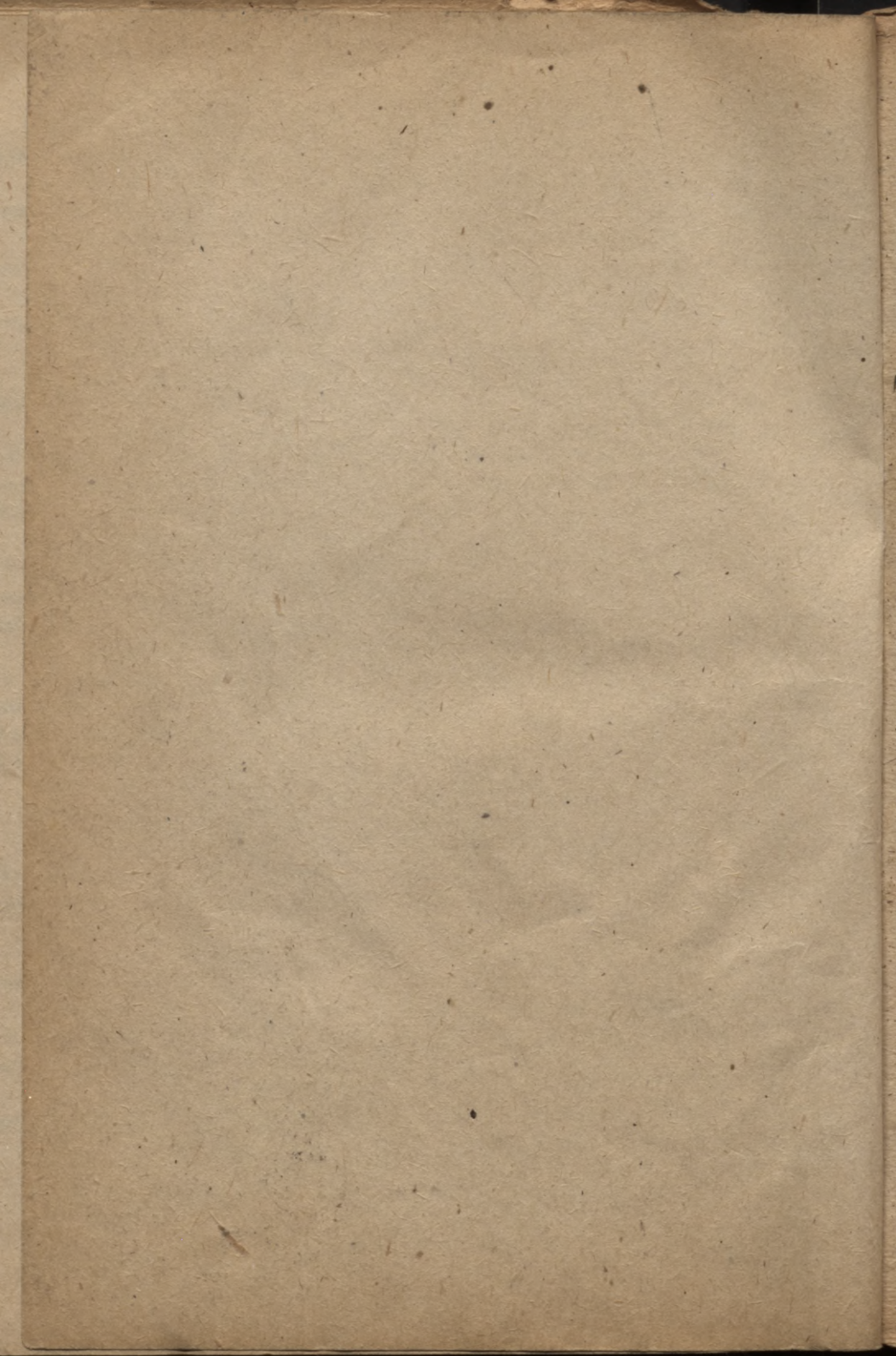
„Nebaidies! Ja tev vajaga palīgu, atsūti ziņnesi pie manis. Draugus es nekad neaizmirstu. Es taču esmu suns!“ Kriksis pamāj Kūkumam un aizskrien pa taciņu uz māju.

„Kaut nu pavasaris pienāktu labi drīz...“ Kūkums nopūšas. Pēc šīs nopūtas sniegā nobirst divas asaras — lielas, lielas zaķa asaras.

5-

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0306102332

